

การพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอก : กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหม
อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

Development of Structural Design for Hang Khra Rok Silk.
A Case Study of Community Silk-Weavers Groups
in Huairat District, Buriram Province

ฟ้า เจริญรัมย์
FA JARERNRAM

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ชื่อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอก : กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหม
อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
ชื่อ-สกุล ฟ้า เจริญรัมย์
ชื่อปริญญา คณะกรรมการมหาบัณฑิต
สาขาวิชาและคณะ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอก และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ วิธีดำเนินการวิจัย ใช้พื้นที่ทำการกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งหมด 8 กลุ่ม 8 ตำบล เริ่มจากการออกแบบลวดลายผ้าไหมหางกระรอก โดยใช้แบบร่างลวดลายเป็นเครื่องมือ จำนวน 18 ลาย แล้วคัดเลือกแบบร่างลวดลาย จำนวน 9 ลาย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน สอดคล้องกับขอบเขตการพัฒนาลวดลาย ดังนี้ คือ การพัฒนาลวดลาย จากการใช้สีสังการควบเกลียวของเส้นไหม การประยุกต์เทคนิคการทอ และการพัฒนาโดยการประยุกต์ โครงสร้างผ้าทอ เพื่อนำแบบร่างลวดลายไปสู่กระบวนการทอผ้า โดยเลือกในการพัฒนาลวดลาย คือ กลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 1 กลุ่ม เพื่อทอผ้าไหมหางกระรอกตามลวดลายที่ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกไว้ จำนวน 9 ลาย

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มที่ดำเนินการทอผ้าไหมหางกระรอก จากลาย ที่คัดเลือกไว้ทั้งหมด 9 ลาย ดำเนินการได้ตามขั้นตอนและได้ผลงานผ้าหางกระรอกตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด 9 ลาย เพื่อนำผ้าไหมที่ผ่านการพัฒนา ไปศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มผู้ซื้อและผู้สนใจ ผ้าไหมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก จำนวน 320 คน เพื่อศึกษาความพึงพอใจด้านสีสัง ด้านลวดลายและด้านโครงสร้างของผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาลวดลาย ผลการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ทั้งในด้านด้านสีสัง ด้านลวดลาย และด้านโครงสร้างของผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนา ลวดลาย เฉลี่ยโดยรวมในระดับมาก และเสนอแนะให้มีการวิจัยต่อยอดเพื่อการพัฒนาผ้าไหม อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ การพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอก การควบเกลียวเส้นไหม กระบวนการทอผ้า

Thesis title : Development of Structural Design for Hang Khra Rok Silk. A Case Study of Community Silk-Weavers Groups in Huairat District, Buriram Province

Author : Fa Jareernram

Degree : Master of Home Economics

Major program : Home Economics of Technology (Graduate School)

Academic Year : 2009

ABSTRACT

The aimed of this study are to 1) Pattern design development of silk loincloth (hangkrarok silk) of Community Silk-Weavers Groups in Huairat district, Buriram province. 2) The study of customer satisfaction of developed silk loincloth (hangkrarok silk) by Community Silk Weavers Groups in Huairat district Buriram, Buriram province. The procedure of this research is population of Community Silk-Weavers Groups in Huairat district, Buriram province. All population is 8 (Tam-bon) districts. In pattern design development processing, it used pattern design of silk loincloth (hangkrarok silk) by 18 patterns design sketching as instrument and selected 9 patterns design sketching by 5 specialists. For corresponded with colors using of silk yarn and to combine twist silk yarn, pattern design development with weaving technique apply and pattern design development with applying of structure weaving. In order to taking sketch to weaving by the random sampling from population is Community Silk-Weavers Groups in Huairat district, Buriram province. The random sampling is 1 group.

The weaving proceed had to progress to get the pattern design specialist selected; there are 9 patterns. In conclusion of this research 9 patterns design selected and progressed with the development step and get the products of silk loincloth (hangkrarok silk) as follow the 9 patterns design selected was 100 percent. And then, the researcher process in next step was taking developed silk loincloth (hangkrarok silk) for studying the satisfaction of silk loincloth (hangkrarok silk) of Community Silk-Weavers Groups in Huairat district, Buriram province. by taking a random purposive sampling, there are 320 samples. To study in 3 parts as follow 1) colors 2) patterns and 3) the structure of patterns design developed silk loincloth (hangkrarok silk). The result of this research is the customers had the satisfaction in the parts of colors, pattern and the structure of patterns design developed silk loincloth (hangkrarok silk) in high level. Thus, the researcher recommended that having the afterward researching for the sustainable silk **textile development**.

Keywords: development silk loincloth (hangkrarok silk) patterns design combine twist silk yarn

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี เพราะความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์นवलแข ปาลินิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์กฤตพร ชูเส็ง ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ของการวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลชนิษฐ์ ราชนบุญวัฒน์ ที่กรุณาสละเวลา มาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ดวงสุดา เตโชติรส ที่กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษรา สร้อยระย้า คณบดีคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ ที่กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรินทร์ ตรีศักดิ์ศรี อาจารย์ที่ปรึกษานักศึกษาปริญญาโท รุ่นที่ 1 ที่คอยให้คำปรึกษาและสร้างกำลังใจจนงานนี้สำเร็จได้ด้วยดี คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการประสานข้อมูลข่าวสารตลอดจน ให้คำแนะนำในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทน พิชะฐวิทย์ ผู้อำนวยการเพิ่มสุข นิตินิทัศน์ อาจารย์ชลารัตน์ เต็มโคกสูง นางแสงเดือน จันทร์นวลและนางประคอง ภาสะฐิติ ที่เสียสละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องมือในการวิจัยให้คำปรึกษาและแนะนำในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ กลุ่มสตรีทอผ้าไหม ในอำเภอห้วยราชจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 8 ตำบล ที่ให้ ข้อมูล ให้ความร่วมมือและอนุเคราะห์สถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิจัย

ความภาคภูมิใจในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับแรงใจและการสนับสนุนจากผู้อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จนี้ ต้องขอขอบพระคุณ คุณพ่อกอม จะริรัมย์ คุณแม่ปัญญา จะริรัมย์ ที่เป็น กำลังใจสำคัญในการวิจัย และขอบคุณ สามีและลูกสาว และบุคคลในครอบครัวทุกท่านที่เป็นพลังใจอันยิ่งใหญ่จนสำเร็จตามที่ตั้งปณิธานไว้ และขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาร่วมรุ่นทุกท่าน ที่ให้ กำลังใจและข้อเสนอแนะในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ไว้ ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(6)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ประวัติความเป็นมาของไหม	6
2.2 ประวัติความเป็นมาของไหมไทย	6
2.3 การทอผ้าไหมในภูมิภาคต่างๆ ของไทย	8
2.4 ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือไทย	9
2.5 ผ้าทอพื้นเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์	10
2.6 การทอผ้าหางกระรอกในจังหวัดบุรีรัมย์	11
2.7 กระบวนการผลิตผ้าไหมหางกระรอก	13
2.8 การเตรียมเส้นไหมก่อนการทอ	17
2.9 ขั้นตอนการทอผ้าไหม	21
2.10 สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการผลิตผ้าหางกระรอก	23
2.11 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผ้าพื้นเมือง	24
2.12 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายผ้าทอ	26
2.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
3.2 วิธีการ	34
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล	40
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4.2 การอภิปรายผล	58
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	60
5.1 สรุปผล	61
5.2 ข้อเสนอแนะ	67
เอกสารอ้างอิง	68
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	72
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้ข้อมูลวิจัยและอนุเคราะห์สถานที่ในการวิจัย	74
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	76
ภาคผนวก ง ประมวลภาพ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัย	87
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 ภาพแสดงลายผ้าไหมหางกระรอกดั้งเดิมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ผ้าพื้น	34
3.2 ภาพแสดงลายผ้าไหมหางกระรอกดั้งเดิมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ผ้าโสร่งหางกระรอก	35
3.3 ภาพแสดงลายผ้าไหมหางกระรอกดั้งเดิมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ผ้าขาวม้าหางกระรอก	35
3.4 ภาพลายประเภทที่ 1 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ	36
3.5 ภาพลายประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ	36
3.6 ภาพลายประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ(ต่อ)	37
3.7 ภาพลายประเภทที่ 3 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ	37
4.1 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 1	40
4.2 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 2	41
4.3 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 3	41
4.4 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 4	42
4.5 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 5	42
4.6 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 6	43
4.7 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 7	43
4.8 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 8	44
4.9 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 9	44
4.10 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาทั้ง 9 ลาย	57
5.1 ภาพลายผ้าประเภทที่ 1 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ	61
5.2 ภาพลายผ้าประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ	61
5.2 ภาพลายผ้าประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ(ต่อ)	62
5.3 ภาพลายผ้าประเภทที่ 3 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ	62

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงข้อมูลพื้นฐาน	45
4.2 แสดงระยะเวลาที่ท่านเริ่มใช้ผ้าไหมหางกระรอกจนถึงปัจจุบัน	47
4.3 โอกาสที่ท่านใช้ผ้าไหมหางกระรอกในการแต่งกาย	48
4.4 โอกาสที่ใช้ผ้าไหมหางกระรอกนอกจากการตัดชุดแต่งกาย	48
4.5 ลักษณะและเนื้อผ้าไหมหางกระรอกที่ท่านชอบมากที่สุด	49
4.6 สีสันทของผ้าไหมหางกระรอกที่ท่านชอบ	49
4.7 ความถี่ที่ท่านใช้ผ้าไหมหางกระรอกในการแต่งกาย	50
4.8 สถานที่ที่ท่านซื้อผ้าไหมหางกระรอกบ่อยที่สุด	50
4.9 ปัจจัยแรกที่ท่านนำมาตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก	51
4.10 สิ่งจูงใจที่ทำให้ท่านเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมหางกระรอก	51
4.11 ปัญหาที่พบจากการใช้ผ้าไหมหางกระรอก	52
4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อ ผ้าไหมหางกระรอก	52

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจัยสี่เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ หนึ่งในปัจจัยดังกล่าวมีเครื่องนุ่งห่มซึ่งจำเป็นในการปกปิดร่างกายและปกป้องร่างกายจากสิ่งอันตรายต่างๆ แต่ละชนชาติมีรูปแบบแตกต่างกันตามลักษณะทางวัฒนธรรมและความเชื่อ ชนชาติไทยมีเครื่องนุ่งห่มที่เรียกว่า "ผ้าไทย" นอกจากนี้เป็นสิ่งตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิตแล้ว ยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้สวมใส่ เป็นอารมณ์ที่เชิดชูบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ให้ดูสง่างาม สมัยก่อนนิยมสวมใส่เพื่องานพิธีต่างๆ ที่สำคัญ ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กันมา เรียกว่า "การทอผ้าไหม" นับเป็นมรดกที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชนชาวไทย ได้รับถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงชนรุ่นปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นความดีงามในท้องถิ่นของไทย ผ้าทอแต่ละท้องถิ่นของไทยมีศิลปะและความงดงามเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างกันไป ตามประสบการณ์ ความชำนาญ ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น โดยถ่ายทอดผ่านทางลวดลายผ้าทอ สีเส้นผ้าทอและวิธีการทอในท้องถิ่น แม้ว่าในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ในด้านการแต่งกายตามแบบอย่างชาวตะวันตก ซึ่งถือเป็นการพัฒนาตามแบบอารยประเทศทั้งชายและหญิง โดยเฉพาะผ้าแพรพรรณต่างๆ ที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศ มีมากมายหลายชนิดส่งผลให้คนไทย เริ่มลืมเลือนการใช้ผ้าไทยในการแต่งกายเหมือนเช่นอดีต ถึงอย่างไรก็ตามผ้าไหมไทย ก็ยังได้รับความนิยมอยู่กระทั่งปัจจุบัน

ปัจจุบันวิถีชีวิตของชนชาวไทยเปลี่ยนจากการดำเนินชีวิตภาคเกษตร มาเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ สินค้าอุตสาหกรรมจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทย การทอผ้าเพื่อประโยชน์ใช้ในครัวเรือนจึงค่อยๆ ลดจำนวนลงจนหายไปในพื้นที่ ส่งผลให้แหล่งผลิตผ้าลดจำนวนลงในระยะ 40 ปีที่ผ่านมา การทอผ้าเพื่อสร้างรายได้ เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้น ตามกระแสพระราชดำริ ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ยังทรงอนุรักษ์และส่งเสริมให้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทยและยังทรงเผยแพร่การใช้ผ้าไหม เวลาเสด็จไปในสถานที่ต่างๆ ทรงรับซื้อผ้าจากแหล่งทอผ้าในท้องถิ่นของไทย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตผ้าไหม

ที่มีคุณภาพ มีความประณีต ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ผ้าไหมอันงดงาม ได้รับการกล่าวขวัญมาช้านาน สิ่งนี้นับเป็นการสืบสานมรดกทางภูมิปัญญาการทอผ้ามาแต่ครั้งโบราณกาล เป็นที่รู้จักกันในแถบทุกภูมิภาคของไทยและต่างประเทศ สอดคล้องกับปัจจุบันรัฐบาลไทย ได้มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านและทรัพยากรท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้ตนเองและชุมชน ตามกระแสพระราชดำรัส เศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

การทอผ้าไหมพื้นเมืองของไทย ยังคงมีการสืบทอดมาเรื่อยมากระทั่งถึงปัจจุบันและกระจายอยู่ หลายจังหวัดทั่วภูมิภาค เกิดผลิตภัณฑ์ผ้าทอหลายประเภท เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมแพรวา ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าขิด ผ้าจก เป็นต้น ผ้าทอบางชนิดอาจมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ ทั้งนี้ล้วนแล้วแต่มีการสืบทอดมรดกของแต่ละท้องถิ่น ดังเช่น ผ้าไหมหางกระรอก เป็นผ้าไหมที่มีความงดงามและยังมีความสำคัญต่อพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ เป็นต้น เป็นผ้าทอ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของไทยแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในจังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมาและสุรินทร์ เป็นถิ่นที่มีการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าหางกระรอกมาแต่ครั้งโบราณกาล โดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์ได้มีมติคัดเลือกให้ผ้าไหมหางกระรอก เป็นผ้าลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัด เพราะเป็นผ้าทอที่มีความงดงามประณีตเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ลวดลายและสีสันของผ้าไหมหางกระรอกบางพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีความคล้ายคลึงกันมาก มีความแตกต่างก็ต่อเมื่อหน่วยงานทางราชการได้เข้ามาพัฒนาอย่างต่อเนื่องเท่านั้น ส่วนในพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนายังคงมีสีสันทน ลวดลายและโครงสร้างต่างๆ ของผ้าไหมยังคงคล้ายกันไป จึงให้ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างมากพอที่จะดึงดูดความสนใจ ของกลุ่มผู้บริโภคเท่าที่ควร อีกทั้งเป็นสินค้าหัตถกรรมที่ส่วนใหญ่เคยผลิตใช้เฉพาะในครัวเรือน กลุ่มผู้ผลิตใช้เฉพาะเวลาว่างจากอาชีพหลักเท่านั้นจึงได้มาทำการทอผ้าไหมหางกระรอกแต่ละผืนต้องผ่านขั้นตอน กระบวนการที่ยุ่งยาก ซับซ้อนและใช้ระยะเวลาานพอสมควรในการผลิต จึงทำให้ปริมาณผลผลิตมีน้อย เมื่อเทียบกับกระแสการแข่งขันจากกลุ่มอื่นๆ ที่มีการผลิตผ้าไหมในภูมิภาคเดียวกัน ที่มีการพัฒนารูปแบบและลวดลายใหม่ออกมาสู่ตลาดเสมอ โดยได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในขณะที่ผ้าไหมหางกระรอกยังคงมีรูปแบบและลวดลายแบบเดิม เนื่องจากเป็นผ้าไหมที่มีลวดลายไม่มากนัก กล่าวคือ ใช้เส้นไหมสองเส้นควบเกลียวเข้าด้วยกันจากนั้นนำไปทอขัดกับเส้นยืน ซึ่งเป็นเทคนิคการทอที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป รวมทั้งการเลือกสีสันทนในการทอ ยังคงใช้สีสันทนตามที่ตนเองได้รับการสืบทอดมา ไม่กล้าคิด

เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงไม่มีความแตกต่างกันในแต่ละผืน ในขณะที่ผู้ประกอบการบางกลุ่มนิยมสีสันสดใส ลวดลายสวยงามและแปลกใหม่ บางกลุ่มยังต้องการลวดลายที่เรียบง่าย แต่เน้นสีที่เข้มหรือสีแนวเดียวกับธรรมชาติ ดังที่กล่าวมานั้นเห็นได้ว่า ผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มมีความต้องการที่แตกต่างตามค่านิยมและวัฒนธรรม ในความแตกต่างดังกล่าว จึงควรมีการพัฒนาให้ผ้าไหมหางกระรอกในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เกิดลวดลายและมีสีสันสวยงามสะดุดตา และยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เดิมและอนุรักษ์ผ้าดั้งเดิมให้คงอยู่สืบไป

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ผลิตผ้าไหมหางกระรอกในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ให้มีการพัฒนาขึ้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ทอผ้าไหมหางกระรอกที่มีคุณภาพมาช้านาน ที่ยังนิยมทอลวดลายพื้นฐานและมีสีสันคงเดิม ทำให้จำหน่ายยากและได้ราคาไม่ดี ส่งผลต่อรายได้ของกลุ่มผู้ผลิตเกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของครอบครัว ผู้วิจัยจึงต้องการขจัดปัญหาดังกล่าว โดยมีแนวทางพัฒนาผ้าไหมจากลวดลายเดิม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลวดลายที่เกิดจากการใช้สีสันในการควบเกลียวของเส้นไหม การประยุกต์เทคนิคการทอ และการประยุกต์โครงสร้างในการทอ ให้เกิดลวดลายและสีสันที่สวยงาม ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน สร้างความเข้มแข็งและสร้างเสริมรายได้ให้คนในท้องถิ่น ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

1.2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษา กระบวนการผลิตผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอก มีขอบเขตในการวิจัยดังต่อไปนี้

1.3.1 พื้นที่ในการวิจัย พื้นที่ทอผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 8 ตำบล ดังนี้คือ ตำบลห้วยราช ตำบลห้วยราชชา ตำบลสามแวง ตำบลตะโก ตำบลสนวน ตำบลตาเสา ตำบลเมืองโพธิ์และตำบลโคกเหล็ก

1.3.2 ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาประวัติความเป็นมา กระบวนการผลิตผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

1.3.3 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ซื้อและผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ. 2551

โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากผู้ซื้อและผู้ที่สนใจผ้าไหมหางกระรอก แบบตามความสะดวก ทั้ง 8 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน จำนวน 320 คน

1.3.4 ขอบเขตด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยพัฒนาลวดลายที่เกิดจากการใช้สีเส้น การควั่นเส้นใหม่ การประยุกต์เทคนิคการทอและการประยุกต์โครงสร้างในการทอ นำลวดลายผ้าที่ผ่านการคัดเลือกมาทอเป็นผืน จำนวนทั้งหมด 9 ลาย ขนาดของผ้าไหมหางกระรอกแต่ละผืน มีความกว้างของหน้าผ้า 0.60 เมตรและความยาว 2 เมตร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีฐานข้อมูลลวดลายผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศของชุมชนต่อไป

1.4.2 ชุมชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอก เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและส่งเสริมการผลิตผ้าไหมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมกลุ่มอื่น สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

1.4.3 ผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา เกิดการเปลี่ยนแปลงลวดลายที่แตกต่างจากเดิม เป็นผลิตภัณฑ์ตัวอย่างและเกิดประโยชน์แก่หน่วยงานภาครัฐและกลุ่มทอผ้ากลุ่มที่สนใจ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผ้าไหมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 การออกแบบลวดลาย หมายถึง กระบวนการทางพฤติกรรมนับตั้งแต่ การวางแผนงาน การเลือกวัสดุ วิธีการ เพื่อถ่ายทอดสร้างสรรค์ให้ได้รูปแบบใหม่ในการพัฒนาผ้าไหมหางกระรอก

1.5.2 การพัฒนา หมายถึง กระบวนการในการปรับปรุง วิธีการหรือการเปลี่ยนแปลงผ้าไหมหางกระรอกให้ดีขึ้น

1.5.3 ผ้าไหมหางกระรอก หมายถึง ผ้าไหมที่เกิดจากการทอ โดยใช้ไหมเส้นพุ่ง ตั้งแต่ 2 เส้นขึ้นไป ควั่นเกลียวเข้าด้วยกัน แล้วนำมาสอดขัดกับไหมเส้นยืน ให้เกิดเป็นผืนผ้า

1.5.4 ลวดลายผ้าไหมหางกระรอก หมายถึง ลวดลายที่เกิดขึ้นบนผืนผ้าที่เกิดจากการใช้สีส้นในการควมเกลียวของเส้นไหม เทคนิคการทอและโครงสร้างการทอผ้าไหมหางกระรอก

1.5.5 กระบวนการผลิต หมายถึง ขั้นตอนการผลิตผ้าไหม ตั้งแต่การเตรียมเส้นไหม การฟอก การย้อมสี และการทอ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาผ้าไหมหางกระรอก:กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของไหม

ไหมเป็นเส้นใยที่สวยงาม หลู่หระและมีราคาแพง เรียกได้ว่าเป็นราชินีแห่งเส้นใย เป็นเส้นใยธรรมชาติที่ได้จากโปรตีนธรรมชาติ ลักษณะของเส้นใยไหมมีความนุ่มและเงางาม ทำให้ผู้สวมใส่เกิดความพึงพอใจอย่างยิ่ง

นักประวัติศาสตร์กล่าวว่า จีนเป็นชาติแรกที่รู้จักตัวไหมและสามารถนำเอาเส้นใยจากรังไหมมาทอเป็นผืนผ้า ผู้ที่ชาวจีนยกย่องให้เป็น “เจ้าแม่สายไหม” คือพระนางง้วนฮุยหรือฮี่ลิ่งชี่ (Hsi-Ling-Shi) เพราะเป็นผู้ที่ทรงคิดหาวิธีสาวเอาเส้นใยไหมออกมาทอเป็นผืนผ้า

วิถี (2547) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของไหมไว้ว่า นักวิชาการชาวจีนเชื่อว่าประมาณ 7,000 ปี ชาวจีนเผ่าเยว์โบราณ เป็นผู้ริเริ่มใช้ผ้าไหมก่อนชาวเผ่าอื่นของจีนและเชื่อว่ามนุษย์รู้จักใช้ผ้าไหมมาก่อนผ้าฝ้ายหรือก่อนเส้นใยอื่นๆ โดยปรากฏหลักฐานจากการขุดค้นทางโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เมืองเหอหมู่ตู มณฑลเจ้อเจียง พบอุปกรณ์การทอผ้า ทำจากวัสดุไม้ เขาสัตว์ กระดุกสัตว์และดินเผาที่มีลวดลายคล้ายตัวไหมปรากฏอยู่ นอกจากนี้ยังพบจักรปั่นด้ายจากดินเผาและไม้ ทำให้คะเนได้ว่าคนเผ่านี้ได้พัฒนาการทอผ้าไหม จนเป็นที่รู้จักทั่วประเทศจีน สมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น รวมทั้งมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในเส้นทางการค้าสายแพรไหมด้วย

ความนิยมในผ้าไหมกระจายจากประเทศจีนไปทั่วโลก รวมถึงเอเชียอาคเนย์ บริเวณที่นิยมมากที่สุดคือ แถบประเทศกัมพูชา ลาวบางส่วน เมียนมาร์และแพร่กระจายถึงภาคอีสานของไทย

2.2 ประวัติความเป็นมาของไหมไทย

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ (2543) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของไหมไทยไว้ว่า ผ้าไหมไทย

เป็นมรดกทางวัฒนธรรมการแต่งกายที่สืบสานกันมามากกว่า 3,000 ปีมาแล้ว โดยมีแหล่งสำคัญอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้ยังขยายไปยังภาคเหนือตอนบน จนกระทั่งแพร่กระจายไปทั่วภูมิภาคของประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันในลวดลายตามเชิงความคิดและวัฒนธรรม ของแต่ละท้องถิ่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงฟื้นฟูไหมไทย วัสดุธรรมชาติอันทรงคุณค่าทางเศรษฐกิจ คงไม่มีสิ่งใดเทียบเท่าเส้นใยไหมที่ทำให้ได้สิ่งทอที่สวยงาม ดังเช่นผ้าไหมไทยที่มีความงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนมีชื่อเสียงลือไปทั่วโลก การผลิตไหมในประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาขึ้น เมื่อรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นยุคแห่งการฟื้นฟูส่งเสริมและพัฒนาการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหมและทอผ้าไหม ปัจจุบันการผลิตไหมในประเทศไทยเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชากรในภาคอีสาน ในสารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานกล่าวว่า สมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2360 ปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ขุนนางชาวเวียงจันทน์ชื่อนายแล เป็นหัวหน้านำชาวลาวข้ามโขง ตั้งหลักแหล่งที่บ้านเนินอ้อม (เมืองชัยภูมิ) นายแลและพวกมีความชำนาญในการเลี้ยงไหม สาวไหมและทอผ้าไหม กระทั่งต่อมาได้เอาใจออกห่างจากเมืองเวียงจันทน์ หันมาสวมักัดต่อไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 นายแลได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองชัยภูมิ แต่ถึงแก่กรรมก่อนการสร้างเมืองเสร็จ ชาวเมืองจึงปลูกศาลขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่นายแลผู้บุกเบิกสิ่งทอไทย ศาลนี้ชื่อว่า “ศาลเจ้าพ่อพระยาแล” จึงเป็นที่เข้าใจว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมและได้แพร่หลายไปทั่วภาคอีสานของไทย ตั้งแต่นั้นมา

ในสภาพสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม หน้าที่ของสตรีชาวอีสานแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของหญิงกล่าวคือ ผู้หญิงต้องเรียนรู้และฝึกหัดการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยเด็กและพัฒนาฝีมือขึ้นไป จนกระทั่งในวัยสาว เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับพิธีการแต่งงาน ตามค่านิยมของคนอีสาน จนวัยผู้ใหญ่พร้อมมีครอบครัว และวัยชราาก็กลายเป็นผู้ถ่ายทอดทักษะฝีมือ รวมทั้งการอบรมสั่งสอนการทอผ้าให้กับลูกหลานในอนาคตสืบไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนั้นมีมาแต่สมัยรัชกาลที่ 2 จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2444 ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีแนวคิดในการส่งเสริมการเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการทอผ้าไหมเป็นสินค้าออก ซึ่งจากนั้นมาได้มีการพัฒนาการเกษตรอย่างมีวิชาการ เริ่มต้นโดยกระทรวงการเกษตรราธิการ จัดตั้งกรมช่างไหมขึ้นที่ ตำบลศาลาแดง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร มีการดำเนินการพัฒนาด้านผ้าไหมตั้งแต่นั้นมา

2.3 การทอผ้าไหมในภูมิภาคต่างๆ ของไทย

การทอผ้าไหมพื้นเมืองในปัจจุบันยังคงไว้ซึ่งลวดลายและสัญลักษณ์ดั้งเดิม ตามความรู้ที่ได้รับจากบรรพบุรุษ อาจมีความแตกต่างกันไป ตามเชื้อสายชาติพันธุ์บางกลุ่มที่กระจายตัวในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ศิลปะการทอผ้าของกลุ่มชนเหล่านี้นับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม กระทั่งปัจจุบัน หากแบ่งผ้าพื้นเมืองของกลุ่มชนเหล่านี้ตามภาคต่างๆ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.3.1 การทอผ้าในภาคเหนือแถบล้านนาไทย บริเวณจังหวัดเชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยโยนหรือไทยยวน และชาวไทยลื้อ ซึ่งเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของล้านนาไทย มีความเชื่อเรื่องการตั้งถิ่นฐานในสภาพแวดล้อม ที่เป็นภูเขา และมีทางน้ำไหล ผู้หญิงไทยยวนและไทยลื้อในปัจจุบันยังรักษาวัฒนธรรมการทอผ้าในรูปแบบและลวดลายที่สืบทอดกันมา โดยเฉพาะการทอชิ้นตีนจก ผ้าขิดและผ้าเกาะลัว่ง เป็นต้น

2.3.2 การทอผ้าในภาคกลาง แถบภาคกลางตอนบน บริเวณจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย พิษณุตร และอุตรดิตถ์ ส่วนภาคกลางตอนล่าง บริเวณจังหวัด อุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี สระบุรี ลพบุรี นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี เป็นต้น มีชนชาวไทยยวนและชาวไทยลาว อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในช่วงต่างๆ ของประวัติศาสตร์ไทย ชาวไทยลาวมีหลายเผ่า เช่น พวน ไช่ ผู้ไท ครั่ง เป็นต้น ได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาเพราะสงครามหรืออาจเป็นสาเหตุอื่นๆ ซึ่งคนเผ่าเหล่านี้ยังรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไว้ได้ โดยเฉพาะการทอผ้าตีนจก และขิด เพื่อให้เกิดลวดลายผ้าสำหรับนุ่งในเทศกาลที่สำคัญหรือใช้เป็นเครื่องเรือน เช่น ที่นอน หมอน ผ้าห่ม ผ้าเช็ดหน้า ผ้าขาวม้า เป็นต้น

2.3.3 การทอผ้าในภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ในการตั้งถิ่นฐาน เช่น ลำห้วย หนองบึงหรือแม่น้ำ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อสายลาว กระจายตามจังหวัดต่างๆ และมีวัฒนธรรมการทอผ้าเป็นประเพณีของผู้หญิงที่สืบทอดกันมาตลอดชั่วอายุคน แต่ละกลุ่มต่างมีลักษณะลวดลาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจน โดยเฉพาะผ้ามัดหมี่ ผ้าขิดและผ้าไหมหางกระรอก

2.3.4 การทอผ้าภาคใต้ มีแหล่งทอผ้าที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง โดยเฉพาะแหล่งทอผ้ายกด้นเงิน ดิ้นทอง ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากชาวมุสลิม ชาวอาหรับ ที่มาค้าขาย ตั้งแต่สมัยโบราณ และต่อมาผ้ายกด้นเงินดิ้นทอง ได้เป็นที่นิยมในกลุ่มชนชั้นสูงของอาณาจักรไทยในภาคกลาง ซึ่งเจ้าเมืองและข้าราชการหัวเมืองภาคใต้ ได้มีการสนับสนุนให้บรรดาลูกหลานและชาวบ้านทอผ้ากันอย่างจริงจัง เช่น เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสงขลาและตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ล้วนเป็นแหล่งทอผ้าที่มีชื่อเสียงมากในอดีต เป็นที่กล่าวขวัญมากในหมู่ขุนนางชนชั้นสูงสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันมีผู้สืบทอดน้อยมาก ซึ่งผู้ที่มีความรู้ล้วน

ล้มหายตายจากตามกาลเวลา จึงไม่มีการทอเหมือนสมัยโบราณ จึงมีผู้บริจาคเพื่อแสดงให้ชนรุ่นหลังได้ ชมในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ตาม แม้ได้มีการทอผ้ากระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศไทยก็ตาม ลักษณะ และชนิดของผ้าไหมที่ทอ รวมถึงชื่อของผ้าทอที่เรียกกันนั้นย่อมแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรม ของแต่ละท้องถิ่นนั้นเช่นกัน

2.4 ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542) กล่าวไว้ว่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เชื่อได้ว่า มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้า จากสมัยบ้านเชียงสู่ยุคต่อมา จนถึงสมัยวัฒนธรรมไทย - ลาว จากเอกสารที่หอหลวงบันทึกสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวถึงผ้าไหมจากภาคอีสาน ซึ่งเป็นสินค้าออก จำหน่ายแลกเปลี่ยนมาทางจังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวถึงตลาดย่านค้าขายในเมืองกรุงศรีอยุธยา ซึ่งถนนซีกหนึ่งมีร้านขายไหมลาว ไหมเขมรและไหมโคราช แสดงให้เห็นว่าผ้าไหมภาคอีสานเป็นที่ นิยมของชาวกรุงศรีอยุธยา จนทำให้ผู้คนในสมัยนั้นเรียกชื่อผ้าไหมตามแหล่งที่ผลิต หมายถึงถึง คุณภาพและลวดลายอีกด้วย

ทั้งนี้ ในการจัดประเภทของผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสานที่มีการใช้วัสดุหลักที่สำคัญ คือ เส้นใย ไหมและเส้นใยฝ้าย โดยแบ่งกรรมวิธีการผลิตมากกว่าแบ่งตามประโยชน์การใช้สอย ซึ่งกรรมวิธีการ ผลิตผ้า คือ การกระทำทำให้เกิดลวดลายในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่ซับซ้อน และมีชื่อเรียกแตกต่างกัน

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542) กล่าวไว้ว่า ประเภทลายผ้าของภาคอีสานแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามกรรมวิธีการผลิตลวดลายผ้าได้ดังนี้ คือ

2.4.1 ผ้าที่ย้อมสีเพื่อให้เกิดลวดลาย ได้แก่ ผ้ามัดหมี่หรือผ้าหมี่ เป็นการนำเส้นไหมพุ่ง ย้อม ให้เกิดลวดลายที่ต้องการก่อนนำมาทอ ผ้าพื้นหรือผ้าลายตาหมากรุก คือ การนำเส้นไหมทั้งด้าน เส้นพุ่งและเส้นยืนมาย้อมสีที่ต่างกัน แล้วจึงนำไปทอขัดกัน โดยการสลับสีให้เกิดลวดลายบนพื้นผ้า

2.4.2 ผ้าที่เพิ่มเส้นพุ่งพิเศษในการทอ เพื่อให้เกิดลวดลาย ได้แก่ ผ้าขิด เป็นการทอให้เกิดเป็น การยกดอกด้วยการเพิ่มเส้นพุ่งให้เป็นดอกดวงและลวดลายที่มีสีต่างจากสีพื้น ส่วนการทอผ้าจาก หรือเรียกว่าผ้าแพรวา เป็นการทอโดยเพิ่มเส้นพุ่งหลากหลายสี กระบวนการทอซับซ้อนกว่าผ้าขิด

ภาคอีสานมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ จึงมีการแบ่งวัฒนธรรมเป็น 3 กลุ่ม คือ อีสานเหนือ อีสานกลางและอีสานใต้ โดยผ้าทอที่เป็นลักษณะเด่นของเขตอีสานเหนือ และอีสานกลาง คือผ้ามัดหมี่ ใช้เป็นผ้าชิ้นสำหรับนุ่งในโอกาสพิเศษ ลวดลายจะเป็นลายทางตั้ง เย็บตกแต่งด้วยสวนตีนชิ้น ซึ่งมักจะเป็นผ้าฝ้ายหรือไหมทอสามตะกอก และหัวชิ้นจะเย็บต่อด้วยผ้า ที่มีลายขิดเป็นทางสีแดง ส่วนผ้าทอในเขตอีสานใต้ เช่น จังหวัดสุรินทร์ เป็นชาวไทยเชื้อสายเขมร

นิยมทอผ้ามัดหมี่เส้นพุ่งตามแบบเขมร เป็นที่รู้จัก เช่น ผ้าโฮล ส่วนในจังหวัดอุบลราชธานี สตรีที่อยู่ในสังคมชนชั้นสูงจะนุ่งผ้าซิ่นทอด้วยดินเงิน ดินทอง เรียกว่า ซิ่นล่อง มักนิยมต่อหัวซิ่นด้วยผ้าลายทางตั้ง สีแดงมีลายจก ตกแต่งหรือหัวจกดาว

2.5 ผ้าทอพื้นเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วยประชากรที่มีเชื้อสายจากสี่กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มไทย-โคราช กลุ่มไทย-ลาว กลุ่มไทย-เขมร และกลุ่มไทย-กวย แต่มีวัฒนธรรมการทอผ้าที่มีลักษณะคล้ายกัน อาจมีความแตกต่างในเรื่องเทคนิคการทอ รูปแบบ ลวดลายและสีสันทึบที่สืบทอดกันมาตามความเชื่อและวัฒนธรรม กล่าวได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2542) กล่าวว่า รูปแบบของผ้าไหมในท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผลิตในปัจจุบันมีดังนี้

2.5.1 ผ้าขาวม้า เป็นผ้าที่ทอด้วยไหมสีสลับกัน เครื่องทอ (ไหมเส้นยืน) ย้อมสีสลับกันเหมือนเส้นไหมที่ทอ เมื่อทอเสร็จแล้วผืนผ้าจะเป็นลายตารางสี่เหลี่ยม นิยมทอเป็น 2 ลักษณะ คือ ทอด้วยไหมหลิบลหรือไหมเปลือกนอก นำมาย้อมเป็นสองสี ทอสลับกัน คือ สีขาวกับสีดำ ใช้เป็นผ้าอาบน้ำสำหรับผู้ชาย หรือใช้โปกศรีษะ และทอด้วยไหมน้อยนิยมทอ สีเหลือง แดง เขียว ขาว และน้ำเงิน สลับเป็นตาสี่เหลี่ยม มีหลายสีสวยงาม ชาวบ้านเรียกว่า “ผ้าตาม้อง” ใช้ในงานประเพณี เช่น พาดบ่าเจ้าบ่าวในพิธีแต่งงาน หรือเป็นผ้าไหว้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชาย

2.5.2 ผ้าโสร่ง หรือเรียกว่า “ผ้าตะโอง” เป็นผ้านุ่งของผู้ชาย ไหมที่นำมาทอจะเป็นไหมน้อย และต้องคัดพิเศษ ในการทำต้องพิถีพิถันมาก เพราะใช้เส้นไหม 2 เส้น 2 สี ควบและตีเกลียวเป็นเส้นเดียวกัน หรือเรียกว่า “ไหมควบ” ใช้สำหรับรับขวัญเจ้าบ่าวในพิธีแต่งงาน

2.5.3 ผ้าหางกระรอก หรือเรียกว่า “ผ้าควบ” นิยมทอเป็นผืนยาว 3.50 เมตร ถึง 4 เมตร การทำผ้าชนิดนี้ต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษกว่าผ้าชนิดอื่น ทั้งเรื่องของเส้นไหมต้องเป็นเครือเดียวกัน ทอตลอดผืนไม่มีสีอื่นขึ้น นับเป็นผ้าที่มีคุณค่ามากที่สุดในบ้านเรือน นิยมใช้ในงานประเพณีบวชนาค โดยให้หน้าผืนนุ่งและใช้คลุมโลงศพ

2.5.4 ผ้าพื้นเรียบ มีทั้งทอด้วยไหมหลิบล และทอด้วยไหมน้อยย้อมสีต่างๆ ทั้งสีเคมี และสีธรรมชาติ ใช้ได้ทุกเพศทุกวัย

2.5.5 ผ้าลายลูกแก้ว ชาวบ้านเรียกว่าผ้าเหยียบ ส่วนใหญ่จะทอเป็นสีขาวลายดอก อาศัยผ้าเหยียบเขาเป็นผ้าสำหรับผู้หญิงใช้หน้ากว้างประมาณ 60 เซนติเมตร สมัยก่อนนิยมนำไปย้อมเป็นสีดำด้วยมะเกลือ ใช้สำหรับผู้หญิงสูงอายุเพื่อไปวัดหรืองานประเพณีต่างๆ

2.5.6 ผ้าซิ่นกวย เป็นผ้าซิ่นสำหรับผู้สูงอายุ เครื่องทอใช้ไหมสีสลับลายแดง เหลือง เขียว

ฟ้า ชาวแต่นิยมทำลายเล็กๆ ใหม่ที่ใช้ทอเป็นเศษใหม่ที่เหลือจากการทำผ้าชนิดอื่น แล้วนำมาทอเป็นลายตามทาง แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยนิยมทอมากนัก

2.5.7 ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าที่ทอจากเส้นไหมที่มัด แล้วย้อมสีให้เกิดลายก่อนนำไปทอเป็นผืนผ้า สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

ก มัดหมี่ธรรมดา เดิมนิยมทอเป็นผ้าชิ้น การมัดหมี่จึงเน้นเป็นหัวชิ้น และตีนชิ้น ด้านหัวชิ้นคือ ด้านที่เหน็บเอวมีเส้นคลุม จึงไม่เน้นแต่งลวดลาย ส่วนด้านตีนชิ้นจะมีการมัดหมี่เพิ่ม ลวดลายให้สวยงามเพื่อแสดงฝีมือ ปัจจุบันมีผู้นิยมนำผ้ามัดหมี่ไปตัดเป็นเสื้อทั้งผู้ชายและผู้หญิง การมัดหมี่จึงมัดเชิงทั้ง 2 ด้านเหมือนกัน เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยและใช้ผ้าได้อย่างคุ้มค่า

ข มัดหมี่ตีนแดง หรือเรียกว่า “ชิ้นตีนแดงหรือชิ้นหมี่รวด” แตกต่างจากชิ้นชนิดอื่น โดยสิ้นเชิง คือ หัวชิ้นและตีนชิ้นจะทอสีแดง กว้างประมาณ 8 หลบ (1 หลบ เท่ากับไหม 40 เส้น) ตรงกลางเป็นพื้นสีดำ มัดหมี่มักใช้สีเหลือง แดง ขาว มีเขียวปนบ้าง ลายที่ทอส่วนใหญ่เป็นลายเก่าดั้งเดิมและนิยมลายใหญ่ๆ เช่น พันเลื้อย เพราะเป็นเส้นใหญ่ ทอเสร็จเร็ว เห็นลายชัด

ค มัดหมี่ชั้นขอ ชาวบ้านเรียกว่า “ชิ้นชั้น” สำหรับหญิงสูงอายุ ใช้เป็นการทอมัดหมี่ลายเล็กๆ สลับกับไหมสี หรือไหมควบ นิยมใช้ลายนากน้อย ลายนาคน้อย ลายกีบบัวบก

2.6 การทอผ้าหางกระรอกในจังหวัดบุรีรัมย์

การสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าการทอผ้าหางกระรอก ซึ่งภูมิปัญญาของท้องถิ่นชาวบุรีรัมย์ ในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดนั้น เกิดขึ้นพร้อมกับการถ่ายทอดการทอผ้าประเภทอื่นๆ ควบคู่กันไป แต่ผ้าไหมหางกระรอก เป็นผ้าไหมที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อประเพณีของท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากนำมาใช้ในงานบวชนาค เป็นของไหว้งานแต่งงาน และอีกทั้งยังใช้เป็นผ้าสำหรับคลุมโลงศพเพื่อให้เกียรติผู้ที่ล่วงลับไปแล้วด้วย ไม่ใช่เพียงการนำมาใช้ในงานประเพณีดังเท่านั้น ผ้าไหมหางกระรอกยังมีบทบาทสำคัญในปัจจุบันเช่นกัน ซึ่งสามารถนำมาตัดชุดเพื่อสวมใส่ไปในงานพิธีที่สำคัญทั้งทางศาสนาและสังคมอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วผ้าไหมหางกระรอกยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นผ้าไหมลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัดบุรีรัมย์อีกด้วย

2.6.1 ความหมายของผ้าหางกระรอกในจังหวัดบุรีรัมย์

ผ้าที่ใช้ลักษณะการควบเส้น ในภาคอีสาน เรียกว่า “ผ้าหางกระรอก” การควบเส้น เป็นกรรมวิธีที่สร้างลวดลายและสีเหลืองกันของเส้นใย โดยนำเส้นใยไหม หรือเส้นใยฝ้ายสองสีที่มีน้ำหนักสีอ่อนแตกต่างกัน มาปั่นเกลียวรวมกันเป็นเส้นเดียว มีทั้งการปั่นตีเกลียวซ้ายและการปั่นตีเกลียวขวา สามารถใช้เป็นเส้นพุ่งหรือเส้นยืนก็ได้

กระบวนการทอผ้าควบเส้น ของท้องถิ่นบุรีรัมย์สมัยก่อน ใช้เทคนิคการทอขัดกัน

แบบธรรมดาทั่วไป โดยมีวิธีการตามกลุ่มชนที่มาอาศัยอยู่ ดังนี้

ก ในกลุ่มภูไทและกลุ่มไทลาวอีสานจะเรียกการควบเส้นไหมว่า เซ็น และทอเป็นผ้าใสร่งลายตาราง

ข กลุ่มไทกูยหรือส่วย เขมร เรียกว่า “กระนิว” นิยมทอเป็นผ้าโจงกระเบน ผ้าใสร่งตาราง ผ้าขึ้นอันลูนเสียม

ค กลุ่มไทยวน เรียกว่า “ปั่นไก” เป็นการควบเส้นฝ้าย เพื่อทอแทรกลงบนผืนผ้าขึ้นง กลุ่มไทพวน จังหวัดสุโขทัย เรียกว่า “มะลังไม” เป็นการควบเส้นฝ้าย เพื่อทอแทรกในผ้าขึ้น

2.6.2 ลักษณะการทอผ้าหางกระรอกในจังหวัดบุรีรัมย์

การทอผ้าหางกระรอกหรือการทอควบเส้นสามารถทอได้ 3 แบบดังนี้

ก ลวดลายหางกระรอกที่พุ่งไปด้านขวา เป็นการทอด้วยเส้นใยที่ตีเกลียวด้านขวา

ข ลวดลายหางกระรอกที่พุ่งไปด้านซ้าย เป็นการทอด้วยเส้นใยที่พุ่งไปด้านซ้าย

ค ลวดลายหางกระรอกที่มีลายพุ่งเป็นหยักแหลม เป็นการใช้กระสวย 2 อัน ทอพุ่งสลับกันซ้ายขวา

2.6.3 ลักษณะโครงสร้างของผ้าไหมหางกระรอก

ผ้าไหมหางกระรอก มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ คือ การควบเกลียวเส้นไหม 2 เส้น ที่มีขนาดของเส้นไหมเท่ากัน นิยมใช้สี 2 สีควบเป็นเส้นเดียว โดยใช้โครงสร้างการทอเป็นลายขัดแบบธรรมดา ลักษณะของผืนผ้ามีความเรียบเท่ากันตลอดทั้งผืน ซึ่งแตกต่างจากโครงสร้างผ้าทอโดยทั่วไป สรุปได้ดังนี้

ก โครงสร้างการทอลายขัดธรรมดา (Plain weave) คือ การทอโดยใช้ด้ายยืน 1 ชุด ด้ายพุ่ง 1 ชุด สอดขัดแบบขึ้นหนึ่งลงหนึ่ง ใช้ตะกอลึงเพียง 2 ตะกอลึง สืบด้ายยืนตะกอลึง 1 เส้น สลับกัน เวลายกตะกอลึงหรือสืบตะกอลึง ด้ายยืนหมู่หนึ่งจะขึ้น อีกหมู่จะลง เปิดเป็นช่องให้ด้ายพุ่งสอดเข้าไปได้ เมื่อกระทบให้แน่นจะขัดกับด้ายยืนเป็นมุมฉาก แบ่งเป็นโครงสร้างการทอให้เกิดเส้นด้ายลอย (Float weave) โดยใช้ด้ายยืน 1 ชุด ด้ายพุ่ง 1 ชุด สอดขัดในลักษณะที่ทำให้เกิดด้ายลอยบนพื้นผ้า ได้แก่ การทอลายสอง การทอยกดอก

ข โครงสร้างการทอโดยใช้เส้นด้ายพุ่งหรือด้ายยืนเสริมพิเศษ (Supplementary- wefts or warps) คือ การทอให้เกิดลวดลายโดยใช้เส้นด้ายพุ่งเสริมพิเศษ หรือด้ายยืนเสริมพิเศษ ทอ การใช้ด้ายพุ่งเสริมพิเศษแบบต่อเนื่อง เช่น การทอผ้าขิด และแบบไม่ต่อเนื่อง เช่น การทอผ้าจาก โครงสร้างการทอส่วนพื้นมักเป็นลายขัดธรรมดา ถ้าตั้งเส้นด้ายเสริมพิเศษออก โครงสร้างหลักของ

ผ้าจะไม่เสียหาย การทอเกาะหรือล้วง มีโครงสร้างการทอลายขัดธรรมดา แต่จะใช้ด้ายพุ่งสลับสี เป็นช่วงๆให้เกิดลวดลาย ด้ายพุ่งแต่ละช่วงจะเกี่ยวกันไว้ หรือพันรอบๆ เส้นด้ายยืนริมสุดในแต่ละ ช่วงลายทางเหนือเรียกเทคนิคนี้ว่า"ทอเกาะ"หรือ"ทอล้วง"

2.7 กระบวนการผลิตผ้าไหมหางกระรอก

ผ้าไหมหางกระรอกเป็นเอกลักษณ์ของชนชาวไทย มีความสำคัญต่อท้องถิ่นและกลุ่มชนต่างๆ ที่ได้รับการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งมีกระบวนการค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน ใช้เวลานานกว่าจะผลิตได้แต่ละผืน ซึ่งผู้ทอต้องใช้ทักษะความชำนาญ ที่สั่งสมกันมา และความอดทนมากกว่าจะสำเร็จเป็นผืนผ้าได้ และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและยังมีคุณค่าทางจิตใจ การผลิตใช้กระบวนการที่ยุ่งยาก จึงทำให้ผ้าไหมมีราคาแพง

กระบวนการผลิตผ้าไหมหางกระรอก เริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตเส้นไหม จนกระทั่งสำเร็จเป็นผืนผ้า กล่าวได้ดังนี้

2.7.1 การปลูกหม่อน การเลือกพันธุ์หม่อน และการเตรียมดินที่เหมาะสมกับพันธุ์หม่อนนั้น มีรายละเอียดดังนี้

ข้อผกา (2547) กล่าวถึงการปลูกหม่อนและพันธุ์หม่อนไว้ว่า หม่อนเป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ หม่อนที่ปลูกเพื่อรับประทานผล และหม่อนที่ปลูกเพื่อเลี้ยงไหม สำหรับหม่อนที่ปลูกเพื่อเลี้ยงไหมจะมีใบโต และมี ใบมากใช้เป็นอาหารของไหมได้ดี หม่อนขึ้นได้ดีในดินเกือบทุกชนิด โดยเฉพาะดินร่วนปนทราย ซึ่งดูน้ำได้ดีและดินที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นต่าง พันธุ์หม่อนที่ปลูกทั่วไปมีอยู่หลายพันธุ์ แต่นิยมปลูกกันมีอยู่ 5 พันธุ์ ได้แก่

ก พันธุ์บุรีรัมย์ 60 (บร.60) ลักษณะทั่วไปเป็นหม่อนลูกผสม ระหว่างพันธุ์หม่อนจีนกับพันธุ์น้อยมีอัตราการออกรากดีให้ผลผลิตต่อไร่สูง การเจริญเติบโตดี ตอปลงของต่อปุ๋ยสูง เป็นพันธุ์ที่ปลูกได้ดีในทุกสภาพพื้นที่ ลักษณะของใบไม่มีแฉก ขนาดใบใหญ่ หนา อ่อนนุ่มไม่เหี่ยวง่าย

ข พันธุ์นครราชสีมา 60 (นม.60) ลักษณะทั่วไป เป็นหม่อนลูกผสม ระหว่างพันธุ์ Shujiakuichi No.18 กับหม่อนแก้วชนบท สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพพื้นที่ทั่วไป

ค พันธุ์บุรีรัมย์ 51 (บร.51) ลักษณะทั่วไปเป็นหม่อนลูกผสม ระหว่างพันธุ์ Luinjio No.40 (เพศเมีย) กับหม่อนน้อย (เพศผู้) สามารถปลูกได้ดีในทุกสภาพพื้นที่ ใบสีเขียวเข้ม ใบอ่อนนุ่ม ทั้งใบช้า ระยะช่อปล้องถี่ ก้านใบสั้น

ง พันธุ์ศรีสะเกษ 33 (ศก.33) ลักษณะทั่วไปเป็นหม่อนลูกผสม สีของลำต้นและ ส่วนยอดเป็นสีน้ำตาลอมเขียว ระยะปล้องสั้น ใบกว้างเรียบ ขอบใบไม่มีเว้า ใบร่วงช้า

จ พันธุ์คุณไพ เป็นหม่อนที่ให้ดอกตัวเมียเป็นพันธุ์พื้นเมือง ลำต้นไม่ค่อยมีกิ่งแขนง ลักษณะของใบเรียง ค่อนข้างบางจึงเหี่ยวง่าย ทนต่อโรคเน่าได้ระดับหนึ่งและทนแสง เนื้อที่ปลูก ส่วนใหญ่จะอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดบุรีรัมย์นั้น เกษตรจะปลูกเป็นอาชีพ รองจากทำนา หรือเพาะปลูกพืชไร่อื่นๆ จึงมีการปลูกในเนื้อที่ไม่มากนัก และปล่อยให้เจริญเติบโต ตามธรรมชาติ ผลที่ได้จึงค่อนข้างดี

2.7.2 การเลี้ยงไหม ไหมเป็นแมลงชนิดหนึ่ง มีสารเป็นน้ำลายพ่นออกมา เรียกว่า “เส้นไหม” ซึ่งเป็นเส้นใยโปรตีนธรรมชาติที่ได้จากรังของตัวไหม เป็นเส้นใยที่สวยงาม หลู่หาวและมีราคาแพง จนได้ชื่อว่า “ราชินีแห่งเส้นใย” ความนุ่มนวลเป็นเงางาม ทำให้ผู้สวมใส่รู้สึกพึงพอใจในตัวเอง ลักษณะของเส้นใยไหมหาไม่ได้จากเส้นใยอื่นๆ ทำให้ไหมเป็นที่ต้องตาต้องใจของสตรีทั่วโลก

กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ (2521) กล่าวไว้ว่า ตัวไหมเป็นแมลงประเภทผีเสื้อชนิดหนึ่งในจำนวนผีเสื้อที่เลี้ยงสำหรับเอาเส้นใย มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Bombyx mori* ใช้ใบหม่อนเป็นอาหาร ปัจจุบันมีการศึกษาทดลองผีเสื้ออีกสองชนิด คือ ไหมป่าที่ใช้ใบต้นโอ๊กเป็นอาหาร เรียกว่า *Tassash silk* และอีกชนิด คือ ไหมป่าที่ใช้ใบละหุ่งเป็นอาหารเรียกว่า *Eri silkworm*

นันทนัช (2535) กล่าวไว้เช่นกันว่า การเลี้ยงไหมสามารถเลี้ยงได้ดีในทุกพื้นที่ ที่มี การปลูกต้นหม่อนได้ดี บริเวณที่เหมาะสมที่สุดอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ 25-45 องศาเหนือ การเลี้ยง ต้องทำด้วยมือจึงต้องเลี้ยงในที่มืดค่าแรงต่ำ ตัวหนอนไหมต้องการความเอาใจใส่มาก เพราะเป็นโรค ได้ง่าย ฤดูเลี้ยงไหม เริ่มเมื่อหม่อนผลิใบอ่อนไม่จำกัดอุณหภูมิ การเลี้ยงไหมให้ได้ผลดีต้องมีการ เลือกไข่ที่ดี และระวังรักษาตัวหนอนในขณะเลี้ยงให้ดีด้วย ไข่ไหมมีสองชนิด ชนิดหนึ่งใช้ทำพันธุ์ และอีกชนิดหนึ่งเลี้ยงเพื่อเอาเส้นใย การตรวจไข่ไหมสำหรับทำพันธุ์ ใช้วิธีตรวจตัวผีเสื้อไหมที่ตาย แล้วด้วยกล้องจุลทรรศน์ ถ้ามีลักษณะบ่งบอกว่าเป็นโรคไข่นั้นจะต้องทิ้งไป เป็นวัฏจักรของตัวไหม ซึ่งวัฏจักรของตัวไหมที่เลี้ยงกันโดยทั่วๆ ไป ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิ และความชื้นของอากาศ ทั้งหมด จะกินเวลาประมาณ 45-51 วัน คือ

อยู่ในไข่	15	วัน
เป็นตัวหนอน	22-26	วัน

เป็นดักแด้อยู่ในรังไหม 10-15 วัน

เป็นผีเสื้อ (เจาะออกจากรังไหม) 2-3 วัน

การสร้างเส้นใยจะเริ่มในระยะเวลาที่เป็นตัวหนอน โดยการพันของเหลวชั้นออกมาจากต่อมเล็กๆ สองต่อมที่หัว ของเหลวที่พันออกมา เป็นสารโปรตีน มีกาวไหมที่ เรียกว่า เซอริซิน (Sericin) ยึดเส้นใยทั้งสองให้ติดกัน เมื่อสัมผัสอากาศ ของเหลวที่พันออกมานี้จะแข็งตัวเป็นเส้นใย มองดูเป็นเส้นใยเส้นเดียว ในขณะที่พันโปรตีนเหลวออกจากตัว ตัวหนอนไหมจะส่ายหัวไปมาในลักษณะเหมือนเลข 8 โดยจะเริ่มจากข้างนอกเข้าหาตัวเป็นรูปรี กลายเป็นรังไหม (Cocool) หุ้มตัวหนอนไว้ เมื่อทำเสร็จตัวหนอนจะกลายเป็นดักแด้ และจะนอนอยู่ในรังประมาณ 12 วัน จึงกลายเป็นผีเสื้อทะลุรังออกสู่ภายนอก รังไหมที่ต้องการเก็บไว้ทำพันธุ์ต้องปล่อยให้ตัวดักแด้เจริญเติบโตเป็นผีเสื้อเจาะรังออกมาเพื่อให้วางไข่สำหรับใช้เลี้ยงต่อไป ส่วนรังไหมที่ต้องการใช้เส้นใยจะนำไปต้มน้ำร้อนก่อนที่ดักแด้ จะเปลี่ยนเป็นผีเสื้อเจาะรังออกมา ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพของเส้นใยให้เป็นเส้นใยต่อเนื่องกัน เมื่อดักแด้ตายในน้ำร้อนแล้วก็ทำการสาวไหมเพื่อเอาเส้นใยต่อไป

2.7.3 การสาวไหม เป็นวิธีการสาวเส้นใยออกจากรังไหม จะกระทำเมื่อตัวหนอนไหมชักใยแล้วประมาณ 7-10 วัน ถ้าเก็บไว้นานกว่านี้ผีเสื้อจะเจาะรังออกมา ทำให้ใยขาดเป็นท่อนสั้น ๆ ขายไม่ได้ราคา จึงควรนำรังไหมมาสาวภายใน 10 วัน โดยนำรังไหมไปต้มในน้ำเดือด ซึ่งต้องมีการควบคุมอุณหภูมิให้สม่ำเสมอ การสาวไหมมีทั้งการสาวด้วยมือและเครื่องจักร เช่น ญีปุ่นนิยมสาวด้วยมือ ส่วนสหรัฐอเมริกาสาวด้วยเครื่อง สำหรับประเทศไทยวิธีที่ใช้ตามชนบทจะนิยมสาวด้วยมือ การสาวไหมนั้นมีวิธีดังนี้

- ก ต้มน้ำให้เดือด นำรังไหมประมาณ 10 – 15 รังใส่ลงไปประมาณ 3-4 นาที
- ข ใช้แปรงหรือไม้สำหรับสาวไหมชะรังไหมให้ปลายใยไหมหลุดออกมา
- ค รวมเส้นใยไหมรวมกันเป็นเส้นเดียว ลอดผ่านรอกของเครื่องสาวไหม
- ง ดึงเส้นไหมออกจากรอกลงใส่ภาชนะที่รองรับ อาจเป็นกระดิ่งหรือเข้าอัก
- จ ใช้ไม้ง่ามหรือไม้สาว กดรวบประคองใยไหมจากรังไหมที่ลอยในหม้อ
- ฉ เมื่อสังเกตว่าเปลือกไหมเริ่มบางลงจนเห็นดักแด้ที่อยู่ภายใน ให้นำรังไหมชุดใหม่ใส่ลงไปเรื่อยๆ จนกว่ารังไหมจะหมด

ในระหว่างการสาวไหม จะใช้มือสาวเส้นไหมจากรอกลงภาชนะที่รองรับเส้นไหม ส่วนอีกมือหนึ่งถือไม้ง่ามกดและเขย่ารังไหมที่อยู่ในหม้อ เพื่อไม่ให้รังไหมลอยสู่ด้านบน และเป็นการบังคับให้เกิดเป็นเส้นใยที่มีขนาดตามที่ต้องการ ในขณะที่สาวไหมต้องหมั่นเติมน้ำเย็นลงไปเป็นระยะ เพื่อรักษาอุณหภูมิของน้ำไม่ให้เดือดเกินไป จะทำให้เส้นใยไม่ได้ขนาดและเกิดการพันกัน

ไม่สวยงาม

2.7.4 ประเภทของการสาวไหม สามารถแบ่งได้ดังนี้

ปัญญา (2535) กล่าวไว้ว่า การสาวไหมนั้น ผู้เลี้ยงไหม จะนำเส้นไหมไปแยกประเภท ตามกรรมวิธีของตนเอง ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะแบ่ง 3 ประเภท ดังนี้

ก การสาวไหมหีบ หรือเรียกว่า "ไหมใหญ่" ครั้งแรกสาวไหมเปลือกนอกออกก่อน ชั้นหนึ่ง ซึ่งมีเส้นเล็กบ้าง ใหญ่บ้างไม่สม่ำเสมอ อาจมีสีเหลืองอ่อนแก่ตามสีของรังไหม ซึ่งไหม ชนิดนี้จะใช้ทอได้แต่ไหมจะมีเส้นโตและหยาบ การสาวไหมชนิดนี้จะสาวหมดส่วนของเปลือกไหม จะหยุดสาว แล้วดักขึ้นพักไว้พวกหนึ่ง เรียกว่า "ไหมชั้นที่สาม"

ข การสาวไหมลวด หรือเรียกว่า "ไหมน้อย" เมื่อสาวไหมชั้นที่สามออกหมดแล้ว ชั้นตอนต่อไป คือ การสาวไหมน้อย หรือไหมลวด สาวให้เล็กหรือใหญ่ตามความต้องการ โดยเพิ่ม หรือลดจำนวนรังไหมตามความต้องการ การสาวไหมชนิดนี้สาวได้ตลอดถึงผิวด้านในของรังไหม โดยนำเส้นไหมพักไว้ในภาชนะ เรียกว่า "กระบุง" เมื่อเสร็จจากการสาวแล้วจะนำไปทำเป็นเช็ด และใจ เพื่อใช้ในกระบวนการทอต่อไป

ค การสาวไหมคอก ไหมคอกนี้เป็นไหมที่ได้จากการสาวไหมหีบ คือ ผู้สาวไหมจะนำเอา ไหมหีบมาสาวอีกครั้งหนึ่ง ให้ได้ไหมเส้นเล็กเสมอกัน เรียกว่า "ไหมชั้นที่สอง"

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนั้น การแบ่งประเภทของเส้นไหม แบ่งตามกระบวนการ ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอาจกล่าวได้ดังนี้ คือ

- การสาวไหมรวม คือการสาวไหมโดยไม่แยกเป็นไหมชั้นนอกไหมชั้นใน จะได้ไหมคุณภาพเป็นไหมชั้น 2
- การสาวไหมแยก คือ การสาวแยกไหมชั้นนอกและไหมชั้นใน โดยไหม ชั้นนอก เรียกว่า "ปุ๋ยไหม" หรือ "ไหมใหญ่" เป็นไหมชั้นสาม ส่วนไหมชั้นใน เรียกว่า "ไหมน้อย" หรือ "ไหมยอด" เป็นไหมชั้นหนึ่ง

จากที่กล่าวมา แม้ในแต่ละท้องถิ่นจะมีการแบ่งประเภทของการสาวไหม ที่แตกต่างกัน แต่ลักษณะของเส้นไหม การนำเส้นไหมไปใช้ก็มีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน คือการนำไป ทอเป็นผืนผ้านั่นเอง

2.7.5 กระบวนการเตรียมเส้นไหมหลังการสาวไหม เส้นไหมเมื่อได้จากการสาวแล้ว จะนำมา ผ่านกรรมวิธีเพื่อให้เส้นไหมมีความ สม่ำเสมอ เรียงกันสวยงาม ไม่พันกัน โดยวิธีการนำเส้นไหมที่เป็นเช็ดหรือใจแล้ว มาใส่กง ซึ่งทำจากไม้ไผ่ 4 อัน ที่ปลายไม้ไผ่เอาเชือกซึ่งรั้งเข้าหากัน มีรูตรง กลางลักษณะคล้ายล้อรถ แล้วนำอ๊กอีกอันมาสาวไหมออกจากกง และต้องดูเส้นไหมด้วย ถ้าหาก

เส้นไหมส่วนใดโตกว่าส่วนอื่น หรือมีปม เรียกว่า“ขี้ไหม” ให้เด็ดออก แล้วต่อเข้าไปใหม่ ทำอย่างนี้จนกว่าเส้นไหมจะหมดจากกง จากนั้นจึงนำเส้นไหมมาทำเป็นเช็ด โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า ไน และทำเส้นไหมเป็นใจไหม ไว้สำหรับกระบวนการต่อไป

2.8 การเตรียมเส้นไหมก่อนการทอ

เส้นไหมที่ผ่านกรรมวิธีการเตรียมหลังการสาวไหมแล้ว เรียกว่า“ไหมดิบ” ซึ่งต้องนำมาผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้เส้นไหมคุณสมบัติที่เหมาะสมในการทอ แบ่งตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้

2.8.1 การเตรียมเส้นไหมก่อนการย้อมสี

เส้นไหมโดยธรรมชาติแล้วจะมีกาว และสิ่งสกปรก หุ้มอยู่ประมาณร้อยละ 25 - 30 ดังนั้นก่อนนำเส้นไหมไปสู่กระบวนการอื่นๆ จึงต้องผ่านการฟอกกาวและสิ่งสกปรกก่อน มีวิธีการดังนี้

ก การฟอกกาวไหม

นันทนซ์ (2535) กล่าวไว้ว่า เส้นไหมที่ได้จากการสาวไหม เรียกว่า “ไหมดิบ” (Raw silk) ตามธรรมชาติมีหลายสี ขึ้นอยู่กับพันธุ์ของไหม ถ้าเป็นพันธุ์ญี่ปุ่น เกาหลี จะเป็นสีขาวไหมพันธุ์ไทยพื้นเมืองจะมีสีเหลืองจัด ถ้าเป็นไหมจีนจะมีสีเขียว ซึ่งใช้สำหรับงานปัก การที่เส้นไหมดิบมีสีต่างกันก็เพราะมีกาวไหม (Sericin) เคลือบอยู่ กาวไหมนี้จะเคลือบเส้นใยไว้เพื่อให้รังไหมคงสภาพอยู่ได้ โดยทั่วไปเส้นไหมดิบประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ คือส่วนที่เป็นเส้นใยที่แท้จริง มีประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เป็นโปรตีน(Fibroin) ส่วนที่ 2 คือ ส่วนที่เป็นกาว(Sericin) มีโดยประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ ส่วนนี้คือส่วนที่เป็นกาวซึ่งติดตามธรรมชาติจะฉาบเส้นใยไว้โดยรอบ ยึดติดให้ส่วนที่เป็นโปรตีนไฟโบรอิน 2 เส้นรวมกัน คุณสมบัติของกาวหรือเซอริซินจะเป็นสารแข็งสีขาวสีเหลือง หรือสีเขียวตามพันธุ์ของไหม เป็นสารที่บดแสงทำให้เส้นไหมดิบขาดความเงามัน และรู้สึกหยาบเมื่อสัมผัส และเซอริซินจะเป็นตัวกั้นน้ำ หรือสีย้อมไม่ให้ผ่านเข้าไปถึงเส้นที่เป็นโปรตีน เป็นส่วนของเส้นใยที่แท้จริง ดังนั้นส่วนนี้จึงถูกขจัดออกก่อนที่จะนำมาย้อม

การฟอกกาวไหมจะต้องคำนึงถึงเส้นไหมที่นำมาฟอกด้วย เพราะเส้นไหมจากพันธุ์ต่าง ๆ จะมีปริมาณกาวไม่เท่ากัน เวลาที่ใช้ในการต้มจึงแตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ขนาดเช็ดของเส้นไหมที่จะนำมาฟอกก็ควรจะมีขนาดพอเหมาะ คือ ประมาณ 100 - 200 กรัมต่อเช็ด หากขนาดของเช็ดเส้นไหมใหญ่เกินไป อาจทำให้กาวของเส้นไหมลอกออกได้ไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะส่วนด้านในของเช็ดไหม จะมีกาวหลงเหลือมากกว่าด้านนอก รวมทั้งการกระตุกเส้นไหม เพื่อเรียงเส้นก็ทำได้ยาก เส้นไหมอาจพันกันยุ่งและเมื่อนำเส้นไหมทั้งเช็ดไปย้อม จะติดสีไม่สม่ำเสมอและ

มีรอยต่าง เมื่อนำไปทอเป็นผ้าใหม่จะทำให้ผ้าใหม่มีสีไม่สม่ำเสมอจนตลอดทั้งผืน เป็นผลให้ผ้ามีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน

ดังนั้น การฟอกขาวใหม่เป็นการฟอกขาวออกจากเส้นไหม ทำให้เส้นไหมสวยงาม มีความเงาและย้อมสีติดได้ดี เมื่อนำไปทอเป็นผืนผ้าจะมีเนื้อแน่นละเอียด ไม่กระด้าง หากนำไปผ่านการซักล้างจะทำให้ผ้าไม่หดตัวเสียรูปทรง

ข การฟอกขาวไหม

เส้นไหมที่นำมาใช้ในการทอผ้ามีหลายพันธุ์ด้วยกัน สำหรับพันธุ์ที่เป็นสีขาว โดยธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องฟอกขาว เช่น ไหมญี่ปุ่น ไหมเกาหลี หรือไหมจีน เป็นต้น นอกจากนี้ ในกรณีที่ต้องการย้อมสีอ่อนและต้องการให้มีสีสดใสจริงๆ เท่านั้น การฟอกขาวไหมสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1) การฟอกขาวไหมโดยไฮโดรซัลไฟด์ เป็นการฟอกโดยใส่โซเดียมซัลไฟด์ ในปริมาณร้อยละ 0.6-0.8 ของปริมาณเส้นไหม

2) การฟอกขาวไหมโดยไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ เป็นการฟอกโดยใช้สารไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ ในปริมาณร้อยละ 15-20 ของปริมาณเส้นไหม ควรใช้เส้นไหมฟอกขาวที่แห้งสนิทแล้ว เพื่อให้การฟอกขาวได้ผลดี คุณหมุมในการฟอกอยู่ระหว่าง 80-90 องศาเซลเซียส และจะต้องไม่ต่ำกว่า 80 องศาเซลเซียส เพราะไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์จะทำปฏิกิริยาฟอกขาวไม่เต็มที่ควร และจะต้องไม่สูงกว่า 90 องศาเซลเซียส เพราะไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์จะสลายตัวเป็นแก๊สทำให้ฟอกขาวไม่ได้ผล

2.8.2 การย้อมสีเส้นไหม

การย้อมสีเป็นกระบวนการที่ทำให้เส้นไหมเกิดการติดสีตามที่ต้องการ ก่อนนำมาทอเป็นผืนผ้า โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก การย้อมสีสังเคราะห์ สีสังเคราะห์หรือที่เรียกกันว่าสีเคมี เป็นสีที่มนุษย์สังเคราะห์ขึ้นจากสารเคมีเพื่อให้ได้สีที่มีคุณสมบัติตามต้องการ จึงเป็นสีที่มีคุณสมบัติเหมาะสำหรับการใช้ย้อมเส้นใยแต่ละประเภท และมีคุณสมบัติแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามสีที่ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมใช้กันเป็นสีสำเร็จรูป เช่น สีตราแมววิ่งรอบโลก ตราสิงโตเหยียบโลก เป็นต้น ซึ่งเป็นสีที่ย้อมง่าย หาซื้อสะดวก

วิธีการย้อมสีสังเคราะห์ คือ ต้มน้ำให้เดือด เทสีและเคมีลงไปในกะละมังย้อม ละลายสีให้ดีแล้วนำไหมลงย้อม ประมาณ 20 นาที ระหว่างการย้อมต้องกลับเส้นไหมเรื่อยๆ เพื่อให้สีย้อมซึมเข้าสม่ำเสมอ

ข การย้อมสีธรรมชาติ สีธรรมชาติเป็นสีที่ได้จากส่วนต่างๆ ของพืชและสัตว์ที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเป็นวิธีที่สืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งสีย้อมจากธรรมชาติสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท คือสีที่ได้จากสัตว์ ได้แก่ ครั่ง สีที่ได้จากแร่ธาตุตามธรรมชาติ ได้แก่ ดินแดงหรือดินลูกรัง อาจใช้สีธรรมชาติที่ได้จากส่วนต่างๆ ของพืช ได้แก่ ราก แก่น เปลือก ต้น ผล ดอก เมล็ดใบ เป็นต้น ซึ่งพืชแต่ละชนิดให้สีที่แตกต่างกันไป ซึ่งสามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้ คือ

- 1) สีแดง ได้จากรากยอ แก่นฝาง ลูกคำแสด เปลือกสมอ ครั่ง
- 2) สีคราม ได้จาก ต้นคราม หรือต้นหอม ใ้รากและใบ
- 3) สีเหลือง ได้จาก แก่นแซ หรือ แก่นแกแล แก่นขนุน ต้นหม่อน ขมิ้น เปลือกไม้ นมแมว แก่นสุพรรณิการ์ ดอกกรรณิการ์ ดอกดาวเรือง
- 4) สีทองอ่อน ได้จาก เปลือกต้นมะพูด เปลือกผลทับทิม แก่นแกแล และต้นคราม ใบหูกวาง เปลือกและผลสมอพิเภก ใบส้มป่อยและฝงขมิ้น ใบแค ใบสับปะรดอ่อน
- 5) สีดำ ได้จาก ผลมะเกลือ ผลกระจาก ผลและเปลือกสมอ
- 6) สีส้ม ได้จาก เปลือกและรากยอ ดอกกรรณิการ์ (ส่วนที่เป็นหลอดสีส้ม)

เมล็ดคำแสด

- 7) สีเหลืองอมส้ม ได้จาก ดอกคำฝอย
- 8) สีม่วงอ่อน ได้จาก ลูกหว่า
- 9) สีชมพู ได้จาก ต้นฝาง ต้นมหากาฬ
- 10) สีนํ้าตาล ได้จาก เปลือกไม้โกงกาง เปลือกผลมังคุด
- 11) สีกากี้แกมเหลือง ได้จาก หมากสง กับแก่นแกแล
- 12) สีเขียว ได้จาก เปลือกต้นมะริดไม้ ใบหูกวาง เปลือกสมอ ครามย้อมทับ

ด้วยแกลง

วิธีการย้อมสีธรรมชาติ สีที่ได้จากธรรมชาตินั้น ต้องมีการสกัดสีออกจากส่วนต่างๆ ของวัตถุดิบเสียก่อนเพื่อสกัดสารที่เป็นสีออกมา สามารถทำหลายวิธี คือ การโขลก ทูบ หรือปั่น หรือใช้วิธีการต้มก็ได้ แล้วแต่ประเภทของวัตถุดิบที่ให้สี น้ำสีที่ได้สามารถนำไปใช้ย้อมกับเส้นไหมได้เลย ทั้งนี้ในการย้อมสีของแต่ละท้องถิ่นมีได้จำกัดว่าต้องย้อมสีประเภทใด เกิดจากการตัดสินใจและความสะดวกของผู้ย้อม หรืออาจมีการใช้สีทั้ง 2 ประเภทมาใช้ในการย้อมก็ได้

2.8.3 อุปกรณ์การทอผ้าไหมหางกระรอก

อุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิต อุปกรณ์การทอผ้าไหมคือส่วนประกอบหลัก

ของเครื่องทอผ้า ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างสำหรับยึดส่วนต่างๆ เพื่อเกิดการทอได้สะดวก ประกอบไปด้วยอุปกรณ์ดังต่อไปนี้

ก. กี่ทอผ้าหรือหลูก (Loom) คือเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าให้เป็นผืน มีลักษณะเป็นโครงไม้หรือเหล็ก ที่ประกอบเป็นโครงและใช้อุปกรณ์ยึดอย่างแข็งแรง ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนด้วยกันดังนี้

1) หลักยึดไม้พันผ้า (ไม้กำพัน) เป็นส่วนที่อยู่ด้านข้างใกล้กับที่นั่งของผู้ทอ ใช้สำหรับยึดไม้พันผ้าที่ผ่านการทอแล้ว ตั้งอยู่ด้านข้างทั้ง 2 ด้านของผู้ทอ

2) ไม้พันผ้า ใช้ยึดและม้วนผ้าที่ทอแล้วเก็บและซึ่งให้ตั้ง อยู่ส่วนด้านหน้าของผู้ทอ โดยมีหลักยึดคือไม้กำพัน

3) ไม้พันเส้นยืนที่ยังอยู่ระหว่างการทอ มีลักษณะเป็นทรงกระบอก เหล่าให้เรียบโดยรอบ เพื่อไม่ให้มีเสี้ยนไปเกี่ยวเส้นยืน ด้านปลายอาจแกะสลักเป็นลวดลายเพื่อให้เกิดความสวยงาม

4) คานสำหรับแขวนสายตะกอกและสายเหยียบ เพื่อให้เกิดการเปิดช่องเส้นยืน สำหรับพุ่งกระสวยเส้นพุ่ง

ข. พันหวี (reed) หรือ เรียกว่า "ฟืม" เป็นเครื่องมือทอผ้า ที่มีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าทำด้วยไม้หรือเหล็ก ขนาดกว้างประมาณ 14-16 เซนติเมตร ความยาวแล้วแต่ความกว้างของผืนผ้าที่ต้องการ ประกอบด้วยไม้ไผ่ซี่เล็กๆ คล้ายหวี (ปัจจุบันทำด้วยเหล็ก หรืออลูมิเนียม) ระยะห่างของซี่ห่างกันตามต้องการ แต่ละช่องจะใช้สอดเส้นยืนเข้าไป เพื่อเป็นการจัดเส้นยืนให้อยู่ห่างกันตามความละเอียดของเนื้อผ้า ฟืมจะเป็นตัวกระทบให้เส้นพุ่งแนบชิดกับเส้นยืนเพื่อให้เนื้อผ้าแน่น ละเอียดเป็นผืนเดียวกัน สำหรับฟืมที่มีซี่เป็นเหล็กสามารถจัดซี่ได้ดีและมีจำนวนซี่มากกว่าฟืมไม้ที่มีขนาดเท่ากัน ผ้าที่ทอจึงมีเนื้อแน่น ละเอียด

ค. ตะกอกหรือเขา (harness) มีลักษณะเป็นกรอบไม้ ทำหน้าที่แยกเส้นยืนเป็นหมู่ ตะกอกที่ใช้ในชนบท นิยมทำด้วยเชือก เป็นส่วนที่ใช้สอดเส้นยืนออกเป็นหมู่ ทำให้กระสวยนำเส้นพุ่งในการทอผ้าได้สะดวก ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วสามารถแบ่งออกเป็น 2 ชุดสลับขึ้นลงขณะทอ เพื่อให้เกิดการขัดสานกันระหว่างเส้นยืนกับเส้นพุ่งให้เกิดเป็นเนื้อผ้า ตะกอกจะใช้เชือกผูกแขวนไว้กับไม้ด้านบน โดยผูกเชือกเส้นเดียวแต่สามารถเคลื่อนที่ไปมาได้ ส่วนล่างยังมีเชือกผูกติดกับคานไว้เหยียบ เมื่อต้องการแยกเส้นยืนออกเป็นช่อง ก็เหยียบคานเหยียบนี้ ตะกอกด้านที่เหยียบก็จะทำหน้าที่ดึงเส้นยืนลง สลับกันอย่างนี้จนกระทั่งการทอสิ้นสุดลง

ง กระสวย (shuttle) คือ อุปกรณ์ที่นำเส้นพุ่งเข้าสอดเข้ากับเส้นยืน กระสวยโดยปกติแล้วจะมีความยาว ประมาณ 30 เซนติเมตร ส่วนหัวและท้ายของกระสวยจะเรียว มนค้ำยเรือ ปลายทั้ง 2 ข้างมีลักษณะงอนและเซิดขึ้นเล็กน้อย ส่วนกลางลำของกระสวยมีลักษณะป่องสำหรับใส่เส้นพุ่งที่กรอเข้าหลอดแล้ว เพื่อนำไปทอผ้า ในขณะที่ทอกระสวยจะพุ่งลอดผ่านเส้นยืน สลับซ้าย ขวาไปมา เพื่อขัดกับเส้นยืน สลับกับการกระทบฟืม เพื่อให้เส้นด้ายเรียงเข้าด้วยกัน อย่างเป็นระเบียบและเกิดเป็นเนื้อผ้า

จ ผัง(ธนูถ่วงผ้า) คือเครื่องมือที่ใช้สำหรับชิงหน้าผ้าให้ตึงในขณะทอผ้า ซึ่งบริเวณผ้าด้านล่าง ด้วยไม้มีขนาดยาวเท่ากับควมกว้างของฟืม มีปลอกทั้งสองด้านทำด้วยทองเหลือง และมีปลายแหลม สำหรับยึดริมผ้าทั้งสองด้าน

ฉ แกนม้วนผ้าหรือไม้กำพัน ใช้ม้วนผ้าที่ทอแล้วใช้ลำต้นไม้ที่มีขนาดสม่ำเสมอ และเหยียดตรง

ช แกนม้วนด้ายยืน ใช้ม้วนด้ายยืนขณะทอ

ช ทำเหยียบ ใช้ควบคุมการยกตะกอ

ฌ ที่นั่ง สำหรับนั่งขณะทอผ้า

ญ อัก คือ อุปกรณ์ในการพักเส้นไหมก่อนการกรอเข้ากระสวย

ฎ หลา หรือ ไน คือ เครื่องมือสำหรับการกรอไหมใส่หลอด ก่อนนำไปใส่ในกระสวย เพื่อการทอ ด้านหนึ่งมีลักษณะเป็นกงล้อขนาดใหญ่มีเพลลาหมุนได้ มีสายพานต่อไปยังแกนสำหรับสวมหลอดด้ายอีกด้านหนึ่ง ต้องนำไปใช้ร่วมกับระวีง

ฏ กงพัด คือ อุปกรณ์การกรอเส้นไหมให้เป็นใจหรือเป็นเซ็ด ในภาษาอีสานเรียกว่า “เล็ง”

ฐ หลักเดินเส้นยืน หรือเฟือ เป็นอุปกรณ์ทอเส้นยืนให้เกิดความยาว และมีจำนวนเส้นยืนตามที่กำหนด มีลักษณะเป็นหลักซึ่งยึดติดกับฐานสองด้าน อยู่ห่างกันประมาณ 1 เมตร

2.9 ขั้นตอนการทอผ้าไหม

เมื่อมีการเตรียมเส้นไหมจากการสาวไหม การลอกกวไหม การฟอกขาว การย้อมสี ตลอดจนจนถึงการเตรียมอุปกรณ์ในการทอผ้าแล้วนั้น ยังมีกรรมวิธีการเตรียมเส้นไหมก่อนทอ ซึ่งแบ่งได้ 2 ขั้นตอนคือดังนี้

2.9.1 การเตรียมเส้นไหมยืน แบ่งออกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ก การลงแป้งและการกรอด้วยเข้าหลอด นำเส้นไหมที่ผ่านการฟอกขาวและย้อมสีแล้ว นำมาชุบแป้งบิดให้แห้ง กระจุกให้เส้นไหมแยกจากกันไม่ติดกันเป็นก้อน นำไปตากลมให้แห้ง เพื่อให้เส้นไหมมีผิวเรียบสม่ำเสมอ

ข การเดินเส้นยืน เครื่องเดินเส้นยืนหรืออุปกรณ์การเดินด้าย มีราวสำหรับบรรจุหลอดเส้นไหมและแคร่สำหรับเดินด้าย ราวที่มีขนาดใหญ่จะสามารถบรรจุหลอดด้ายหรือไหมได้ประมาณ 200 หลอด แคร่สามารถบรรจุเส้นยืนได้ราว 200 หลา และเมื่อเดินด้ายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต้องปลดเส้นยืนออกจากแคร่ ขมวดให้เป็นลูกโซ่ เพื่อกันมิให้เส้นไหมพันกัน เก็บไว้สำหรับการทอขั้นต่อไป

ค การหิวเส้นไหม การหิว คือ การแผ่เส้นจากลักษณะที่เป็นกำให้กระจายออกเป็นแผ่นเรียบๆ สม่ำเสมอกัน ม้วนเก็บเข้าแกนของกงพัดสำหรับตั้งบนกี่ต่อไป ชั้นแรกจะต้องนำปลายด้านหนึ่งของเส้นยืนสอดเข้าไปในผ้า เพื่อจัดด้ายร้อยเส้นยืนเข้าฟันหิว มีจำนวนตามหน้าผ้าและส่วนกว้างตามต้องการ

ง การเก็บตะกอก ตะกอกที่ใช้ในการทอผ้าไหมเป็นแบบตะกอกที่เป็นด้าย(ฝ้าย) เส้นยืนแต่ละเส้นจะถูกคล้องไว้ด้วยห่วงเส้นด้ายสองห่วง ห่วงบนใช้สำหรับดึงเส้นยืนขึ้น ส่วนห่วงล่างใช้ดึงเส้นยืนลง การทอผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับวิธีการเก็บตะกอกในจำนวนตะกอกที่ใช้สำหรับฝ้ายกที่มีลวดลายสวยงามอาจใช้ถึง 200 ตะกอก เมื่อเก็บตะกอกแล้วเส้นยืน จะถูกแต่งให้เรียบร้อยบนกี่สำหรับทอผ้าเป็นขั้นต่อไป

2.9.2 การเตรียมเส้นไหมพุ่ง เริ่มจากการกรอเส้นไหมที่ฟอกและย้อมสีเรียบร้อยแล้ว นำไปเข้าระวิง เข้าอ๊ก กรอจากอ๊กเข้าหลอดไหมพุ่ง โดยหลอดไม้ที่มีรูทะลุกลางตลอด ขนาดประมาณเศษหนึ่งส่วนแปดนิ้ว ยาวประมาณ 2 นิ้ว นำหลอดไม้ที่เตรียมมาสวมเข้ากับเหล็กในของหลาเอาเงื่อนด้ายในกง มาวางบนผิวหลอด จากนั้นหมุนเพื่อให้เส้นไหมติดกับหลอดก่อนพอประมาณ ไม่เต็มจนเกินไป เพราะจะทำให้ลำบากในการนำเข้ากระสวย

การทอผ้าไหม คือ การเอาเส้นไหม มากกว่า 2 เส้นขึ้นไป มาขัดสลับกันไปมา อาจแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ก เมื่อเตรียมไหมพุ่งและไหมยืนเรียบร้อยแล้ว นำไหมยืนไปขึ้นกี่เพื่อเตรียมการทอ

ข เริ่มการทอเส้นพุ่ง โดยนำหลอดเส้นพุ่งเข้ากระสวย โดยร้อยไหมออกทางรอกหลอดกระสวย

ค ใช้เท้าเหยียบไม้เหยียบข้างใดข้างหนึ่ง เพื่อให้เส้นยืนแยกออกเป็น 2 ชุด มีช่องว่างตรงกลางสำหรับสอดเส้นพุ่ง

ง ใช้มือข้างใดข้างหนึ่งจับด้ามกระสวย พร้อมเงื่อนของเส้นไหม ส่วนมืออีกข้างหนึ่งจับฟืม หรือพันหวีให้อ้าห่างออกไป แล้วสอดกระสวยใหม่พุ่งในช่องว่างที่แยกออก ไหมในกระสวยจะคลายออกมาตามหน้ากว้างของขอบผ้าและพันหวี เสร็จแล้วจึงดึงกระสวยออกจากขอบผ้านำมาวางก่อนเอามือไปจับพันหวีหรือฟืม กระแทกเข้าหาตัวคนทอ เพื่อกระทบเส้นไหมที่อยู่ในช่องว่าง ทำให้จนกว่าจะขัดกันแน่น จึงเปลี่ยนเท้าเหยียบใหม่อีกข้างหนึ่ง เพื่อเปิดช่องเส้นยืนอีกชุดหนึ่ง สลับกับชุดที่แล้ว จึงสอดกระสวยเข้าไปเหมือนเดิม ทำเช่นนี้ตลอดจนทอเสร็จเป็นผืนผ้า

2.10 สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการผลิตผ้าหางกระรอก

เนื่องจากผ้าไหมหางกระรอก มีลวดลายที่คล้ายกันไปเกือบทุกพื้นที่ที่มีการทอ และไม่ค่อยมีลวดลายมากนัก จึงทำให้ผ้าที่ผลิตออกมามีลักษณะไม่ต่างกัน จึงค่อยเป็นที่สนใจของผู้บริโภคในปัจจุบันมากนัก เมื่อเทียบกับผ้าชนิดอื่นๆ เพราะปัจจุบันมีจุดประสงค์การใช้งานที่แตกต่าง ๆ กันกับสมัยก่อน ซึ่งใช้นั่งหรือใช้ประกอบพิธีสำคัญ เท่านั้น แต่ยุคสมัยนี้ ก็นิยมนำมาตัดชุดสวยงามเพื่อการเข้าสังคม ผ้าไหมหางกระรอกจึงต้องมีการพัฒนาตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

การทอผ้าไหมหางกระรอกในปัจจุบันจึงมีสภาพปัญหาสอดคล้องกับ ฉัตรดาว (2548) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของการทอผ้าไว้ 2 ลักษณะ คือ

2.10.1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประดิษฐ์ลวดลาย วิธีการทอผ้าและการเก็บลาย เนื่องจากปัจจุบันขาดผู้รู้ ผู้ชำนาญในการทอผ้า ลวดลายดั้งเดิมสูญหายไปทำให้ผลิตเฉพาะลายง่ายๆ และใกล้เคียงกัน ไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ การเก็บลายเป็นขั้นตอนที่ทำยากและต้องใช้เวลาในการผลิต ปัจจุบันจึงมีการผลิตไม่มากนัก

2.10.2 สภาพปัญหาแยกตามกระบวนการเศรษฐกิจ การนำกระบวนการทางเศรษฐกิจมาเป็นกรอบในการพิจารณา พบว่า ปัญหาการทอผ้ามีอยู่ทุกขั้นตอน ทั้งด้านการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก สภาพปัญหาด้านการผลิต สภาพปัญหาด้านการผลิต มีปัญหาหลักที่ทำให้งานทอผ้าต้องเสื่อมสลายไป คือ ปัญหาด้านวัตถุดิบ แหล่งเงินทุนและต้นทุนการผลิตสูง ขาดผู้รู้ ผู้สอนและคนทอผ้า ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังจากภาครัฐ รวมถึงการรับเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นไปได้น้อย ส่วนใหญ่ไม่มีการพัฒนาและไม่มีการประดิษฐ์คิดค้นลวดลายใหม่ขึ้นมา

ข สภาพปัญหาด้านการแลกเปลี่ยน การแลกเปลี่ยนเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่ง

เป็นการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอ ซึ่งมี 2 ส่วน คือ กลไกด้านราคาและกลไกด้านการตลาด ซึ่งสภาพปัญหา คือ ราคาไม่คุ้มค่างับเวลา ทำให้คนไม่สนใจประกอบอาชีพการทอผ้า และตลาดผ้าทอมือยังไม่กว้างมากนัก ผู้ทอผ้าต้องหาตลาดเอง

ค สภาพปัญหาด้านการบริโภค สภาพปัญหาด้านการบริโภคที่พบ มี 2 ลักษณะ คือ คุณภาพและค่านิยม เนื่องจากผ้าทอมือส่วนใหญ่จะใช้ใยธรรมชาติ มีปัญหาเรื่องคุณภาพ เช่น ยับง่าย สีตก และดูแลรักษายาก ทำให้ไม่เป็นที่นิยม นอกจากนี้การใช้ผ้าทอมือนิยมใช้เป็นบางโอกาสและเทศกาลที่สำคัญ

การทอผ้า แม้ว่าจะมีปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากมายตามที่กล่าวมา จึงต้องให้ความสนใจในการแก้ปัญหาให้ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จและการพึ่งตนเองของกลุ่มและชุมชน ทำให้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

การพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญ เพราะทำให้กลุ่มสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ การประเมินศักยภาพของกลุ่มที่ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความเข้มแข็งหรือไม่ พิจารณาจากลักษณะทั่วไปของกลุ่ม ได้แก่ จำนวนสมาชิกของกลุ่มและอายุของกลุ่มที่เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์หรือสินค้าเพื่อการจำหน่าย และพิจารณาจาก การดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม ความต่อเนื่องของการผลิต การจัดการด้านกระบวนการผลิต กองทุนของกลุ่ม ระบบการบันทึกบัญชี และสัดส่วนของการลงทุนของกลุ่ม

2.11 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผ้าพื้นเมือง

ฉัตรดาว (2548) กล่าวว่า การพัฒนาผ้าพื้นเมืองเป็นการสร้างความสามารถของคนในท้องถิ่นให้สามารถสร้างภูมิคุ้มกันของตนเองที่จะเผชิญกับภาวะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการยกระดับการพึ่งตนเอง มีศักยภาพในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมโดยใช้ภูมิปัญญาที่สะสมกันมาหลายชั่วอายุคน

ปัจจุบันการพัฒนาถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั่วประเทศ และมีความหมายแตกต่างกันออกไป เพื่อความชัดเจนผู้วิจัยจึงกล่าวถึงการพัฒนาและลักษณะการพัฒนาดังนี้

2.11.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา (Development) หมายถึง กระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคล เป้าหมาย เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคและการกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาต้องประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มีทิศทางและกำหนดเป็นแผนได้ มีเป้าหมายสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่

ตลอดเวลา และผลของการพัฒนาต้องทำให้เกิดความเสมอภาคเพื่อให้โอกาสที่จะได้รับความเป็นธรรมในสังคม

2.11.2 ลักษณะของการพัฒนา

ผู้วิจัยขอยกบทความของ ฉัตรดาว (2548) อ้างอิงจาก สนธยา (2545) กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาไว้ว่า มีลักษณะดังนี้

ก ลักษณะการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมเป็นการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน ไม่ใช่ด้านใดเพียงด้านเดียว

ข ลักษณะที่เป็นกระบวนการ คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง แต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องกันเป็นลำดับ

ค ลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamic) คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

ง ลักษณะที่เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีเตรียมการไว้ล่วงหน้า

จ ลักษณะที่เป็นวิธีการ เป็นกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ให้ไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาชุมชน เป็นต้น

ฉ ลักษณะที่เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวคิด หรือเป็นเพียงแผน และโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริง

ช ลักษณะที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงใด ถ้าไม่เกิดจากการกระทำของมนุษย์จะไม่ใช่การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่น ๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

ซ ลักษณะของผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์

ฅ ลักษณะที่มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลง เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนจะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่าความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่และระดับใด เป็นต้น

ญ ลักษณะที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานั้น นอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์ และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการพัฒนาต้องส่งผลอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการระยะยาว ซึ่ง ฉัตรดาว (2548) อ้างอิงจาก โฆษิต (2536) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาจะส่งผลได้ 3 ลักษณะ คือ

1) เกิดความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและควมมีเหตุผลของระบบกลไก ซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธีของสังคม

2) ความมั่นคง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ และความมั่นคงทางสังคมเป็นสังคมที่สงบสุข และสามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

3) ความเป็นธรรม คือ สมาชิกทุกคนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามสมควร

จากความหมายของการพัฒนา และลักษณะของการพัฒนาที่กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ รวมถึงสิ่งแวดล้อม โดยมีการวางแผนโครงการ การดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคล เป้าหมาย มุ่งให้เกิดความเสมอภาคและการกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.12 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายผ้าทอ

2.12.1 การออกแบบลวดลาย

ประเสริฐ (2538) ได้กล่าวถึงการออกแบบลวดลายไว้ว่า เป็นกระบวนการทางพฤติกรรมนับตั้งแต่ การวางแผน การเลือกวัสดุ วิธีการ เพื่อถ่ายทอดสร้างสรรค์ให้ได้รูปแบบใหม่ตามต้องการ

ลวดลายหมายถึง แบบหรือรูปแบบที่ถูกสร้างสรรค์ปรุงแต่งขึ้นด้วยส่วนประกอบประกอบอันได้แก่ เส้น ทิศทาง รูปร่างและรูปทรง ขนาดและสัดส่วน ลักษณะพื้นผิว สี และตัวเสริมอื่น ๆ เพื่อให้ประกอบตกแต่งโครงสร้างให้มีคุณค่ามากขึ้น

2.12.2 องค์ประกอบของการออกแบบลวดลายผ้าทอ

การออกแบบลวดลายผ้าทอ เราสามารถนำองค์ประกอบต่าง ๆ มารวมกันหรือแยกออกจากกัน เพื่อให้เกิดการออกแบบด้วยลักษณะใกล้เคียงกัน กลมกลืนกัน ไกลกัน หรือตัดกันได้ เพื่อให้เกิดความงามตามความต้องการ ซึ่งกล่าวได้ดังนี้

ก เส้น (Line) จัดเป็นส่วนเริ่มต้นที่สำคัญ ไม่ว่าจะสร้างสรรค์ผลงานชนิดใด การออกแบบต้องเริ่มต้นด้วยเส้นเสมอ มีผลต่อความรู้สึกของผู้พบเห็นตามลักษณะของตัวมันเอง เส้นที่ใช้ในการออกแบบมีหลายชนิดดังนี้

1) เส้นตรง เส้นตรงให้ความรู้สึกตรง แน่นอน แข็งแรง เข้มหยาบ เอาชนะ และไม่ประนีประนอม แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ เส้นตรงแนวตั้ง ให้ความรู้สึกจริงจัง มั่นคง แข็งแรง พุ่งขึ้น เียบขริม และสมดุล เป็นสัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์ ความถูกต้อง สง่างาม ทะเยอทะยานและรุ่งเรือง

2) เส้นโค้ง แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ เส้นโค้งหรือเส้นคลื่น น้อยๆ ให้ความรู้สึกเลื่อนไหลต่อเนื่องเคลื่อนไหวขานุ่มนวล และกลมกลืน ในการเปลี่ยนทิศทาง ถ้าใช้เส้นแบบนี้มากเกินไป จะทำให้เกิดกังวล เรือยเฉื่อยและขาดจุดหมาย เส้นโค้งวงแคบ ให้ความรู้สึกถึงพลังเคลื่อนไหวรุนแรงและเปลี่ยนทิศทางรวดเร็ว เส้นโค้งของวงกลม ให้ความรู้สึกซ้ำๆ ตายตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เส้นโค้งกันหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว คลี่คลาย และเติบโตเมื่อมองจากภายนอกเข้าไป จะให้ความรู้สึกที่ไม่สิ้นสุด ขยายตัวออกไปไม่มีจบ

3) เส้นฟันปลาหรือเส้นคด ที่หักเหโดยกะทันหัน ให้ความรู้สึกขัดแย้ง ความรุนแรง และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

4) เส้นเฉียงและโค้ง เส้นเฉียงและโค้งให้ความรู้สึกขาดระเบียบ พุ่งเข้า หรือพุ่งออกจากที่ว่าง

ข ทิศทาง (Direction) แสดงลักษณะให้เราทราบว่า เราจะต้องเอนเอียงไปในทางใดหรือความรู้สึกจะทำให้เกิดความเข้าใจว่า ควรจะไปในทิศทางใดหรือเคลื่อนไหวใน ทิศทางที่อยู่ใกล้เคียงกันจะกลมกลืนกัน ทิศทางที่อยู่ไกลกันจะให้ความรู้สึกไกลกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราจะรับรู้ได้ หรือรู้สึกได้เข้าใจได้ เช่นทิศทางเป็นแถวแนวตั้ง โค้ง และวงกลม เป็นต้น

ค รูปร่างและรูปทรง (Shape&Form) เป็นองค์ประกอบทางศิลปะที่มีลักษณะ

ใกล้เคียงกัน และอาจทำให้เกิดการสับสนในการจำ จึงอธิบายได้ดังนี้

1) รูปร่าง เป็นเค้าโครงที่เกิดจากการนำเอาเส้นมาต่อเนื่องกัน แสดงให้เห็นความกว้างความยาวของภาพ มี 2 มิติ เช่น การออกแบบลายผ้า การออกแบบภาพพิมพ์ เป็นต้น

2) รูปทรง เป็นโครงสร้างที่เกิดจากการนำเอาเส้นมาต่อเนื่องกัน แสดงให้เห็นความกว้างความยาว ความหนา ความลึก ซึ่งจะปรากฏแก่สายตาในลักษณะ 3 มิติ

ง ขนาดและสัดส่วน(Size&Proportion) คือคุณลักษณะที่เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบเพื่อบ่งบอกถึงสภาพส่วนประกอบของลายในแต่ละลายว่า มีอัตราส่วนสัมพันธ์กันอย่างไร เช่น บ่งบอกความหนา บาง สั้น ยาว หนัก เป็นต้น

จ ลักษณะพื้นผิว (Texture) เป็นส่วนแสดงความแตกต่างของลักษณะผิวเรียกว่าเป็นด้านแรกแห่งการสัมผัส อาจด้วยสายตาหรือประสาทสัมผัสอื่นๆ ที่มีต่อวัตถุนั้น พื้นผิวต่างกันย่อมกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกที่ต่างกัน ทำให้ผู้ออกแบบได้นำเอาเอกลักษณ์ต่างๆ ของพื้นผิวมาเป็นแนวทางในการสร้างชิ้นงานเพื่อให้เกิดความแตกต่าง และความกลมกลืนของชิ้นงาน

ฉ สี (Color) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในงานศิลปะทุกประเภท คือปรากฏการณ์ที่นำมให้ศรัทธากับงานออกแบบสีที่เรามองเห็นในผลงานนั้น เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจ และสะดุดตาต่อผู้พบเห็นให้เกิดความสนใจได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้ออกแบบลายผ้าทอ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในพื้นฐานของสีเพื่อใช้ในการออกแบบลวดลาย ดังนี้

1) วงสี ประกอบด้วยสี 12 ซึ่งแบ่งตามลำดับขั้นดังนี้

- สีขั้นที่หนึ่ง ได้แก่ สีเหลือง สีแดง สีนํ้าเงิน
- สีขั้นที่สอง ได้จากสีขั้นที่หนึ่ง ผสมกัน 2 สี ในอัตราส่วน 1/1 ได้สีใหม่ 3 สีดังนี้ คือ สีเขียว เกิดจาก สีเหลืองผสมกับสีนํ้าเงิน สีม่วง เกิดจาก สีแดงผสมกับสีนํ้าเงิน และสีส้ม เกิดจาก สีแดงผสมกับสีเหลือง
- สีขั้นที่สาม ประกอบด้วยสีต่างๆอีก 6 สี ซึ่งเกิดจากการผสมสีขั้นที่ 1 และสีขั้นที่ 2 เข้าด้วยกัน ได้แก่

สีเขียวเหลือง เกิดจาก สีเหลือง ผสมกับ สีเขียว

สีเขียวนํ้าเงิน เกิดจาก สีเขียว ผสมกับ สีนํ้าเงิน

สีม่วงนํ้าเงิน เกิดจาก สีนํ้าเงิน ผสมกับ สีม่วง

สีม่วงแดง เกิดจาก สีม่วง ผสมกับ สีแดง

สีส้มแดง เกิดจาก สีส้ม ผสมกับ สีแดง

สีส้มเหลือง เกิดจาก สีเหลือง ผสมกับ สีส้ม

2) น้ำหนักของสี หมายถึง ความสว่างหรือความมืดของสี หากผสมสีขาวเข้าไปในสีสีหนึ่ง สีนั้นจะสว่างขึ้นหรือน้ำหนักสีจะอ่อนลง ถ้าเพิ่มสีขาวไปอย่างละน้อยๆ เป็นลำดับ ก็จะได้น้ำหนักสีเรียงลำดับจากแก่สุดไปจนอ่อนที่สุด

3) ความเข้มของสี หมายถึง ความสดหรือความบริสุทธิ์ของสี สีหนึ่งเมื่อถูกผสมด้วยสีดำความเข้มจะหม่นลง หากเพิ่มสีดำไปอย่างละน้อยๆเป็นลำดับ จะได้ความเข้มของสีเรียงกันจากเข้มมากที่สุดไปจนเข้มน้อยที่สุด

4) วรรณะสี วงสีอาจแบ่งได้ 2 วรรณะ คือ วรรณะร้อนและวรรณะเย็น ตามทฤษฎีของ Munsell ได้ดังนี้ คือ สีวรรณะร้อน ได้แก่ สีเหลือง สีส้มเหลือง สีส้ม สีส้มแดง สีแดง และสีม่วงแดง ส่วนวรรณะสีเย็น ได้แก่ สีเขียวเหลือง สีเขียว สีเขียว น้ำเงิน น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน และม่วง

5) อิทธิพลของสี สีที่ต่างกันสามารถทำให้เกิดปฏิกิริยาแก่ผู้พบเห็นได้ ดังนี้ คือ

สีแดง ให้ความรู้สึก ร้อนแรง ตื่นเต้นเร้าใจ

สีชมพู ให้ความรู้สึก อ่อนหวาน ละเอียดย่อน แลดูประณีต

สีส้ม ให้ความรู้สึก กระปรี้กระเปร่า ทำให้เบิกบาน

สีเขียว ให้ความรู้สึก สงบสุข

สีน้ำเงิน ให้ความรู้สึก เย็นสบาย

สีม่วงแดง ให้ความรู้สึก สง่าผ่าเผย หูหวิว

สีน้ำตาล ให้ความรู้สึก เชื้อถือ วางใจได้

สีดำ ให้ความรู้สึก ลึกลับ ซ่อนเร้น

สีเทา ให้ความรู้สึก อนุรักษ์ แลดูสบาย

สีขาว ให้ความรู้สึก สว่าง สะอาด บริสุทธิ์

ดังนั้นการออกแบบลวดลายผ้าทอเพื่อผลิตเป็นผืนผ้า นักออกแบบนอกจากจะคำนึงถึงองค์ประกอบทางศิลปะแล้ว ยังต้องคำนึงถึงโครงสร้างของผ้าทอที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ชนิดและคุณลักษณะของเส้นด้าย สีของ

เส้นด้าย ขนาดของเส้นด้าย และความหนาแน่นของเส้นด้ายที่นำมาทอในผืนผ้า ตลอดจนถึงกระบวนการตกแต่งของผ้าแต่ละชนิด นอกจากนี้ยังออกแบบลายทอจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะและหลักการต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการออกแบบลายทอ เพื่อพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ให้ได้ผ้าทอที่แตกต่างไปจากเดิมรวมทั้งเกิดลายที่สวยงามน่าสนใจ ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

2.13 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พูนสุข (2548) ทำการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายขัดพื้นฐานของกลุ่มจอมทอง ผ้าฝ้าย ให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้ทำการพัฒนาด้านการต้มมัดจัดแบ่ง ไชมันของเส้นฝ้าย ก่อนการย้อม การเพิ่มจำนวนครั้งในการล้างเส้นด้ายหลังการย้อม ทำการกันสีตก โดยใช้น้ำ 40 ลิตร ต่อสารกันสีตก ได้ 80 เปอร์เซ็นต์ การทอเพิ่มเส้นด้ายยืนในริมทั้งสองด้าน อีกจำนวนช่องละ 2 คู่ จำนวน 4 ช่อง จะทำให้ริมผ้ามีความเรียบและตรง

สุทธิลักษณ์ และคณะ (2543) ทำการศึกษาการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของสตรีและเด็กในเขตจังหวัดลพบุรี: กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือเพื่อเพิ่มรายได้ ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ทำค่อนข้างจำกัด โดยผลิตเฉพาะผ้าซิ่น ผ้าห่มและหมอนชนิด ทำผ้ามัดหมี่ ผ้าซิด ผ้าทอลายขัด มาออกแบบทำหมอนและอบรมการตัดเย็บ พบว่ากลุ่มแม่บ้านมีความรู้ความเข้าใจและทักษะ มีความพร้อมที่จะนำความรู้ไปปรับใช้ในการผลิตหมอนเพื่อการจำหน่ายต่อไป และพอใจการผลิตแลจลครบวงจร คือ การทอผ้าและการตัดเย็บด้วยตนเอง

กาญจนา (2545) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ: รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครุภูมิปัญญาไทย ผลการศึกษาพบว่า ในอดีตการทอผ้า เป็นกระบวนการขัดเกลากของผู้หญิง เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพโดยการแต่งงาน ปัจจุบันผู้หญิงเปลี่ยนแปลงสถานภาพเป็นผู้นำอาชีพทอผ้า รูปแบบการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้แบ่งเป็น 4 ระยะ ตั้งแต่ระยะวัยเด็กจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย เป็นการถ่ายทอดความรู้เพื่อทางเลือกอาชีพและสานต่ออาชีพในชุมชน ปัจจัยร่วมที่เป็นสาเหตุหลักการถ่ายทอดความรู้ คือ สถานภาพและจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ที่ผูกพันอยู่กับเงื่อนไขตามบรรทัดฐานของสังคม

สมบัติ และคณะ (2547) ได้ศึกษาพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าทอมือพื้นบ้าน กรณีศึกษา: ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ บ้านหนองตาไก่ ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ผลิตมีการใช้สี เคมีในปริมาณมากเกินไป

ความจำเป็น ส่งผลต่อการตกค้างสีในน้ำย้อมที่เหลือจากการย้อม นอกจากนี้ระบบการผลิตมีข้อจำกัด ทำให้ผลิตภัณฑ์มีลวดลายและสีสิ้นซ้ำเดิม ขาดความหลากหลาย และพบกระบวนการย้อมผ้าใหม่เมื่อย้อมแล้วเกิด การสีตก ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน

กมลภัทร (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การออกแบบเสื้อสตรีวัยทำงานที่มีส่วนประกอบของผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ลักษณะผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดเชียงใหม่เป็นผ้าทอของชาวพื้นราบและผ้าทอของชาวเขา มีทั้งสีผ้าพื้น ผ้าทอเป็นลวดลาย ผ้าทอตกแต่งด้วยวัสดุต่างๆ ส่งผลต่อแนวทางการออกแบบเสื้อผ้าสตรีในวัยทำงาน คือการเลือกลวดลายและสีสันทันให้เหมาะสมกับเสื้อผ้าแต่ละรูปแบบ ความงามและประโยชน์ใช้สอย โอกาสในการสวมใส่ วัยและลักษณะรูปร่าง เนื่องจากรูปร่างของแต่ละคนไม่เหมือนกัน นักออกแบบต้องรู้จักแก้ไขสภาพรูปร่างที่บกพร่องให้สวยงาม

กาญจนา (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผ้าทอพื้นเมืองสุรินทร์ของประชาชนที่มีอาชีพรับราชการในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า เพศ อายุ รายได้ มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อผ้าใหม่พื้นเมืองสุรินทร์ ในปัจจัยด้านการผลิตและการจำหน่าย ด้านรูปแบบและประเภทของผ้า ด้านลวดลายและสีของผ้า ด้านความสะดวกในการซื้อและด้านการประชาสัมพันธ์การจำหน่ายผ้าไหม โดยปัจจัยทั้ง 9 มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อผ้าไหม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผ้าหางกระรอก: กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ที่ผ่านการพัฒนา โดยมีวิธีการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการวิจัย ดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 เครื่องมือในการพัฒนาลวดลาย คือ แบบร่างลวดลายผ้าไหมหางกระรอก ทั้งหมด 18 ลาย แล้วคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปเป็นต้นแบบลวดลายในการทอเป็นผืนผ้าจำนวน 9 ลาย โดยใช้แนวคิดในการออกแบบลวดลาย มาประยุกต์ใช้กับลวดลายผ้าไหมหางกระรอกเดิม โดยการสร้างตารางออกแบบโครงร่างลวดลายเพื่อแทนสัญลักษณ์ของเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่ง ให้สามารถเห็นลวดลายได้ชัดเจนก่อนการทอเป็นผืน

ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดเพื่อออกแบบลวดลายผ้าไหมหางกระรอก โดยนำหลักการ ประสพการณ์ การสัมภาษณ์ผู้ผลิตและใช้การประยุกต์จากลายดั้งเดิม มีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1) ลวดลายที่เกิดจากการใช้สีเส้นของเส้นไหม ในการควบเกลียวทั้งเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่ง ก่อนนำมาทอขัดกัน ตามลักษณะโครงสร้างลายขัดธรรมดา ใช้ตะกอจำนวน 2 ตะกอ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 6 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 3 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า

2) ลวดลายที่เกิดจากการประยุกต์เทคนิคการทอ ใช้การควบเกลียวทั้งเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่ง ก่อนนำมาทอขัดกัน ตามลักษณะโครงสร้างลายขัดธรรมดา ใช้ตะกอ จำนวน 2 ตะกอ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 8 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 4 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า

3) ลวดลายที่เกิดจากการประยุกต์โครงสร้างการทอ ทั้งโครงสร้างของเส้นไหมและการยกตะกอบแบบลายขัดดัดแปลง ใช้ตะกอบจำนวน 2 ตะกอบ และ 4 ตะกอบ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 4 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 2 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า

เมื่อได้แบบโครงร่างลวดลายผ้าทางกระรอกที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญแล้วทั้ง 9 ลาย จึงนำไปสู่กระบวนการทอตามขั้นตอนจนสำเร็จเป็นผืนผ้า

3.1.2 เครื่องมือในการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภค เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมทางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และคำถามปลายเปิด สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 โอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมทางกระรอกของผู้บริโภค ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอบได้มากกว่า 1 รายการ

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมทางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผ่านการพัฒนาลวดลาย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจในระดับมาก ความพึงพอใจในระดับปานกลาง ความพึงพอใจในระดับน้อย ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ตอนท้ายแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.1.3 การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

ก ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ข นำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมตามขอบเขตในการวิจัย

ค นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณา และทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษา

ง นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความและข้อความคำถาม

จ นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ฉ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบภาษา ความเข้าใจในเนื้อหา

ช ปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้จริง

3.2 วิธีการ

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้ซื้อ และผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ. 2551

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากผู้ซื้อและผู้สนใจผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ. 2551 แบบตามความสะดวก ทั้ง 8 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน จำนวน 320 คน

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก ศึกษาตำรา งานวิจัย และสัมภาษณ์ประชากรคือผู้นำกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมในแต่ละตำบลของอำเภอห้วยราช เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา กรรมวิธีการผลิต รูปแบบและลวดลายผ้าไหมหางกระรอก แล้วสรุปวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบลวดลายผ้าไหมหางกระรอก ดังภาพที่ 3.1-3.3

ภาพที่ 3.1 ภาพแสดงลายผ้าไหมหางกระรอกดั้งเดิมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์

ภาพที่ 3.2 ภาพแสดงลายผ้าไหมหางกระรอกดั้งเดิมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์
เรียกว่า "ผ้าโล่งหางกระรอก"

ภาพที่ 3.3 ภาพแสดงลายผ้าไหมหางกระรอกดั้งเดิมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์
เรียกว่า "ผ้าขาวม้าหางกระรอก"

ข ออกแบบร่างลวดลายที่ต้องการพัฒนา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย
ผ้าไหม จำนวน 5 ท่าน ทำการคัดเลือกโครงร่างลวดลายผ้าไหมหางกระรอก จากทั้งหมด 18 ลาย
ให้เหลือ จำนวน 9 ลาย เพื่อเป็นลายต้นแบบในการทอเป็นผืนผ้า แต่ละผืนมีความกว้างของหน้าผ้า
60 เซนติเมตร และความยาว 200 เซนติเมตร รวม 9 ผืน ดังนี้

ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดเพื่อออกแบบลวดลายผ้าไหมหางกระรอก โดยนำหลักการ
ประสบการณ์ การสัมภาษณ์ผู้ผลิตและใช้การประยุกต์จากลายดั้งเดิม มีแนวทางการพัฒนาดังนี้

1) ลวดลายที่เกิดจากการใช้สีเส้นของเส้นไหม ในการควบเกลียวทั้งเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่ง ก่อนนำมาทอขัดกัน ตามลักษณะโครงสร้างลายขัดธรรมดา ใช้ตะกอจำนวน 2 ตะกอ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 6 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 3 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 3.4

ภาพที่ 3.4 ภาพลายประเภทที่ 1 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

2) ลวดลายที่เกิดจากการประยุกต์เทคนิคการทอ ใช้การควบเกลียวทั้งเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่ง ก่อนนำมาทอขัดกัน ตามลักษณะโครงสร้างลายขัดธรรมดา ใช้ตะกอ จำนวน 2 ตะกอ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 8 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 4 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 3.5 – 3.6

ลายที่ 2.1

ลายที่ 2.2

ภาพที่ 3.5 ภาพลายประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

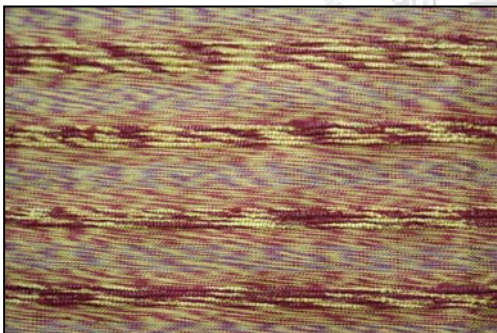
ลายที่ 2.3

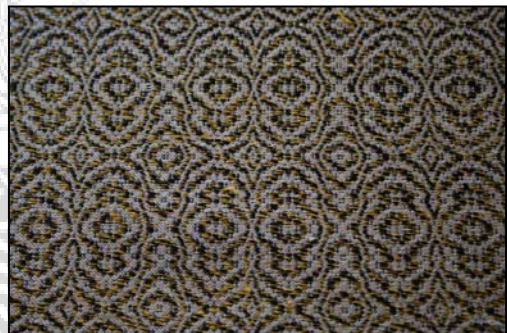
ลายที่ 2.4

ภาพที่ 3.6 ภาพลายประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

3) ลวดลายที่เกิดจากการประยุกต์โครงสร้างการทอ ทั้งโครงสร้างของเส้นไหมและการยกตะกอบแบบลายขัดดัดแปลง ใช้ตะกอบจำนวน 2 ตะกอบ และ 4 ตะกอบ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 4 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 2 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 3.7

ลายที่ 3.1

ลายที่ 3.2

ภาพที่ 3.7 ภาพลายประเภทที่ 3 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

ค รวบรวมความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาแล้ว โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่ผ่านขั้นตอนการสร้างและการทดสอบเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ซื้อและผู้สนใจผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2551 แบบตามความสะดวก ทั้ง 8 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน จำนวน 320 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าทางสถิติ

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มาวิเคราะห์ ทั้งจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและแบบสังเกตการณ์กับกลุ่มผู้ผลิตผ้าในพื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ ตามลักษณะข้อมูล ดังนี้

ก ข้อมูลจากการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย เพื่อเลือกสายสำหรับนำโครงร่างลายไปทอเป็นผืนผ้าต้นแบบ

ข ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยวิเคราะห์เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และคำถามปลายเปิด สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ

ตอนที่ 2 โอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมหางกระรอกของผู้บริโภค ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอบได้มากกว่า 1 รายการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผ่านการพัฒนาผลผลิต ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจในระดับมาก ความพึงพอใจในระดับปานกลาง ความพึงพอใจในระดับน้อย ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนท้ายแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดง ข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ความหมายของข้อมูลโดยรวม

3.2.5 การแปลความ

ก แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภค ให้คะแนนดังนี้

ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้คะแนน 5 คะแนน

ความพึงพอใจในระดับมาก ได้คะแนน 4 คะแนน

ความพึงพอใจในระดับปานกลาง ได้คะแนน 3 คะแนน

ความพึงพอใจในระดับน้อย ได้คะแนน 2 คะแนน

ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ได้คะแนน 1 คะแนน

ข การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจของผู้บริโภค ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผ้าหางกระรอก: กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ที่ผ่านการพัฒนา จากการดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัย วิเคราะห์ผลได้ดังนี้

4.1 ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าหางกระรอก

4.1.1 ผลการคัดเลือกลายผ้าไหมหางกระรอกของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาทอเป็นผืน ตามแนวทางการพัฒนา โดยผลที่ได้ ดังนี้

ก ลายที่ 1 ลายหางกระรอกฟ้าลายทาง ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 1

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการคัดเลือก ดังนี้ ลวดลายผ้าที่ใช้สีสันทันในการควบเส้นเพื่อนำมาทอลายที่ 1 เป็นการนำสีสันทันที่สดใสมาควบเกลียวแล้วทอให้เกิดลวดลายเป็นจังหวะสลับกันไปที่มีความแปลกใหม่

ข ลายที่ 2 ลายหางกระรอกคั่นส้มเขียว ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 2

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการคัดเลือก
ดังนี้ ลาดลายผ้าที่ใช้สีส้มในการควบเส้นเพื่อนำมาทอลายที่ 2 เป็นการนำสีส้มที่สดใสมาก
มาควบเกลียวแล้วทอให้เกิดลวดลายเป็นจังหวะที่เท่าๆ กันสลับกันไป ทำให้เกิดความน่าสนใจ

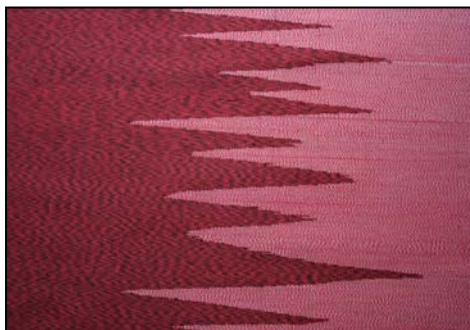
ค ลายที่ 3 ลายหางกระรอกม่วงแดงลายทาง ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 3

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการคัดเลือก
ดังนี้ ลาดลายผ้าที่ใช้สีส้มในการควบเส้นเพื่อนำมาทอลายที่ 3 เป็นการนำเส้นไหมที่มีสีส้ม
มาควบเกลียวดี และห่าง แล้วทอให้เกิดลวดลายเป็นจังหวะที่เท่าๆ กันสลับกันไป ทอชัดกับเส้น
ไหมยี่นที่มีลวดลาย ทำให้เกิดความแปลกตาน่าสนใจ

ง ลายที่ 4 ลายหางกระรอกแดงหยักฟันปลา ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 4

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการคัดเลือก ดังนี้ ลวดลายผ้าที่ใช้การประยุกต์เทคนิคการทอแบบสอดขัดสลับเส้นไหมพุ่ง เพื่อนำมาทอลายที่ 4 เป็นการนำเส้นไหมพุ่งควบเกลียวระหว่างสีแดงกับดำทอขัดสลับฝั้กับสีแดงควบขาว ทำให้เกิดลวดลายแบบฟันปลา ทำให้ผืนผ้ามีความแปลกตาน่าสนใจ

จ ลายที่ 5 ลายหางกระรอกม่วงแดงคั่นลาย ดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 5

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการคัดเลือก ดังนี้ ลวดลายผ้าที่ใช้การประยุกต์เทคนิคการทอแบบสอดขัดสลับเส้นไหมพุ่ง เพื่อนำมาทอลายที่ 5 เป็นการนำเส้นไหมพุ่งควบเกลียวระหว่างสีแดงกับม่วงทอขัดคั่นลายกับสีน้ำตาลควบเหลือง ทำให้เกิดลวดลายแบบฟันปลา แบบสองฝั้ ทำให้ผืนผ้ามีความแปลกตาน่าสนใจ

จ. ลายที่ 6 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่เทาดำ ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 6

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการคัดเลือก ดังนี้ ลวดลายผ้าที่ใช้การประยุกต์เทคนิคการทอแบบผสมลายมัดหมี่เส้นไหมพุ่ง เพื่อนำมาทอลายที่ 6 เป็นการนำเส้นไหมพุ่งบางส่วนมาทำการมัดหมี่เพื่อให้เกิดลาย และนำมาควบเกลียวระหว่างสีเทากับดำ ทอขัดคั่นลายเป็นจังหวะ สลับหว่างกันทำให้ผืนผ้ามีความแปลกตาน่าสนใจ

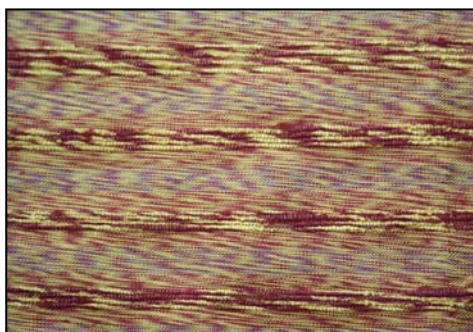
ฉ. ลายที่ 7 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่ชมพูลายหยัก ดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 7

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการคัดเลือก ดังนี้ ลวดลายผ้าที่ใช้การประยุกต์เทคนิคการทอแบบผสมลายมัดหมี่เส้นไหมพุ่ง เพื่อนำมาทอลายที่ 6 เป็นการนำเส้นไหมพุ่งบางส่วนมาทำการมัดหมี่เพื่อให้เกิดลาย และนำมาควบเกลียวระหว่างสีชมพูกับเทา ทอขัดคั่นลายเป็นจังหวะ สลับหว่างกันทำให้ผืนผ้ามีความแปลกตาน่าสนใจ

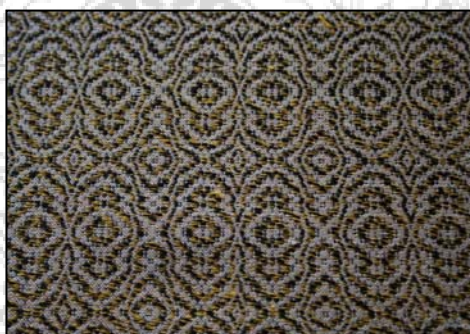
ช ลายที่ 8 ลายหางกระรอกเหลืองแดง ดังภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 8

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการคัดเลือก ดังนี้ ลวดลายผ้าที่ใช้การประยุกต์โครงสร้างของเส้นไหมพุ่ง เพื่อนำมาทอลายที่ 8 เป็นการนำเส้นไหมพุ่งบางส่วนที่มีขนาดต่างกัน เพื่อทำการควบเกลียว แล้วนำมาทอกับเส้นไหมพุ่งที่ควบเกลียวกับขนาดเส้นไหมปกติ ทอขัดคั้นกลายเป็นจังหวะ ทำให้ผืนผ้ามีผิวสัมผัสที่แปลกใหม่ น่าสนใจ

ค ลายที่ 9 ลายหางกระรอกลูกแก้วประยุกต์ ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 แสดงภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา ลายที่ 9

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการคัดเลือก ดังนี้ ลวดลายผ้าที่ใช้การประยุกต์โครงสร้างการยกตะกอลของเส้นไหมยืนจาก 2 ตะกอลเป็น 4 ตะกอล เพื่อนำมาทอลายที่ 9 เป็นการประยุกต์การยกตะกอล ให้เกิดลวดลายขณะทำการทอ โดยการสอดขัดเส้นไหมพุ่งตามปกติ แต่ทำให้ผืนผ้าเกิดลวดลายที่สวยงาม มีผิวสัมผัสที่แปลกใหม่ น่าสนใจ

4.1.2 การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา
ลดตาย จากการศึกษาคความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา
ลดตาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลการศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 โอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมหางกระรอก

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาลดตาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริโภคผ้าไหมหางกระรอก ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอ
ห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

		(n = 320)	
	ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1.เพศ	หญิง	285	89.1
	ชาย	35	10.9
2.อายุ(ปี)	21 – 30	68	21.3
	31 – 40	97	30.3
	41 – 50	102	31.9
	51 ปีขึ้นไป	53	16.6
3.ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	35	10.9
	มัธยมศึกษาตอนต้น	41	12.8
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	64	20.0
	อนุปริญญา/ปวส.	83	25.9
	ปริญญาตรี	85	26.6
	สูงกว่าปริญญาตรี	12	3.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

			(n = 320)
ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน(คน)	ร้อยละ	
4.อาชีพ	นักศึกษา	8	2.5
	รับราชการ	87	27.2
	พนักงานบริษัทเอกชน	58	18.1
	ธุรกิจส่วนตัว	63	19.7
	รัฐวิสาหกิจ	54	16.9
	รับจ้างทั่วไป	31	9.7
	อื่นๆ แม่บ้าน	19	5.9
5.รายได้ต่อเดือน(บาท)	น้อยกว่า 5,000	27	8.4
	5,001 – 10,000	121	37.8
	10,001 – 15,000	117	36.7
	15,001 – 20,000	55	17.2

จากตารางที่ 4.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ของผู้บริโภคผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนา
ลดตาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 320 คน ซึ่งจำแนก
ตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลการศึกษาดังนี้

เพศ

จากผลการสำรวจเรื่องความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่าน
การพัฒนาลดตาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ร้อยละ 89.1
เป็นเพศหญิง ร้อยละ 10.9 เป็นเพศชาย

อายุ

จากผลการสำรวจเรื่องความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่าน
การพัฒนาลดตาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ร้อยละ 31.9
อายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 30.31 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 21.25 อายุระหว่าง
21-30 ปี และร้อยละ 16.6 อายุ 51 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา

จากผลการศึกษาความพึงพอใจ ของผู้ประกอบการที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาตลาดขาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ร้อยละ 26.6 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ 25.9 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 20 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 12 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 10.9 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และร้อยละ 3.7 จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ

จากผลการสำรวจเรื่องความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาตลาดขาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ร้อยละ 27.2 ประกอบอาชีพรับราชการ รองลงมาร้อยละ 19.7 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.1 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 16.9 ประกอบอาชีพรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 9.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 5.9 ประกอบอาชีพแม่บ้าน และร้อยละ 2.5 ประกอบอาชีพ นักศึกษา

รายได้เฉลี่ยปัจจุบันต่อเดือน

จากผลการสำรวจเรื่องความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาตลาดขาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ร้อยละ 37.8 มีรายได้ ตั้งแต่ 5,001-10,000 บาท รองลงมาร้อยละ 36.7 มีรายได้ตั้งแต่ 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 17.2 มีรายได้ตั้งแต่ 15,001-20,000 บาท และร้อยละ 8.4 มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท

ตอนที่ 2 โอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมหางกระรอกของผู้บริโภคผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

ตารางที่ 4.2 แสดงระยะเวลาที่เริ่มใช้ผ้าไหมจนถึงปัจจุบัน

(n = 320)		
ระยะเวลาที่เริ่มใช้ผ้าไหมจนถึงปัจจุบัน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	15	4.7
1 – 5 ปี	101	31.6
6-10 ปี	130	40.6
มากกว่า 10 ปี	74	23.1

จากตารางที่ 4.2 จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคที่มีระยะเวลาการใช้ผ้าไหมมากที่สุด ประมาณร้อยละ 40.6 คือ ใช้ผ้าไหมเป็นเวลา 6 -10 ปีติดต่อกัน และรองลงมาร้อยละ 31.6 ใช้ผ้าไหมเป็นเวลา 1 - 5 ปีติดต่อกัน ร้อยละ 23.1 ใช้ผ้าไหมเป็นเวลามากกว่า 10 ปีติดต่อกัน และน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 4.7 ใช้ผ้าไหมเป็นเวลาน้อยกว่า 1 ปีติดต่อกัน

ตารางที่ 4.3 แสดงโอกาสในการใช้ผ้าไหมทางกระรอกในด้านการตัดชุดแต่งกาย

(n = 320)		
โอกาสในการใช้ผ้าไหมทางกระรอกในด้านการตัดชุดแต่งกาย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
แต่งไปทำงาน	258	80.6
แต่งไปงานเลี้ยงสังสรรค์	187	58.4
แต่งไปงานพิธีต่าง ๆ	196	61.3
แต่งลำลองทั่วไป	65	20.3

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.3 จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคใช้ผ้าไหมทางกระรอกในการตัดชุดแต่งกายไปทำงานมากที่สุด คือร้อยละ 80.6 รองลงมาแต่งไปงานพิธีต่าง ๆ ร้อยละ 61.3 แต่งไปงานเลี้ยงสังสรรค์ ร้อยละ 58.4 และแต่งเป็นชุดลำลองน้อยที่สุด คือร้อยละ 20.3

ตารางที่ 4.4 แสดงโอกาสในการใช้ผ้าไหมทางกระรอกนอกจากการตัดชุดแต่งกาย

(n = 320)		
โอกาสในการใช้ผ้าไหมทางกระรอกนอกจากการตัดชุดแต่งกาย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ใช้คลุมไหล่	198	61.9
ใช้ตกแต่งบ้านและเครื่องเรือน	105	32.8
ใช้ในพิธีกรรม	102	31.9

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.4 จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคนิยมใช้ผ้าไหมทางกระรอกนอกจากการตัดชุดแต่งกาย นิยมนำมาใช้คลุมไหล่มากที่สุด ร้อยละ 61.9 รองลงมา คือ ใช้ในการตกแต่งบ้านและเครื่องเรือน ร้อยละ 32.8 และน้อยที่สุดคือ ใช้ในงานพิธีกรรม ร้อยละ 31.9

ตารางที่ 4.5 แสดงลักษณะและเนื้อผ้าไหมหางกระรอกที่ชอบมากที่สุด

(n = 320)		
ลักษณะและเนื้อผ้าไหมหางกระรอกที่ชอบมากที่สุด	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เนื้อบางมีผิวเรียบตลอดทั้งผืน	98	30.6
เนื้อหนามีผิวเรียบตลอดทั้งผืน	83	25.9
มีทั้งบางและหนาสลับกันไป	139	43.5

จากตารางที่ 4.5 จากการศึกษพบว่า ผู้บริโภคชอบลักษณะและเนื้อผ้าไหมหางกระรอกมากที่สุด คือมีเนื้อหนาและบางสลับกันไป ร้อยละ 43.5 รองลงมา คือ เนื้อบางมีผิวเรียบตลอดทั้งผืน ร้อยละ 30.6 และชอบน้อยที่สุด คือ เนื้อหนามีพื้นเรียบตลอดทั้งผืน ร้อยละ 25.9

ตารางที่ 4.6 แสดงสีสันของผ้าไหมหางกระรอกที่ชอบ

(n = 320)		
สีสันของผ้าไหมหางกระรอกที่ชอบมากที่สุด	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มีสีสันไม่เกินสองสี	98	30.6
มีสีสันสามสี	83	25.9
มีสีสันมากกว่าสามสี	119	37.2
อื่น ๆ มีลวดลายเพิ่มเติม	20	6.3

จากตารางที่ 4.6 จากการศึกษพบว่า ผู้บริโภคชอบสีสันของผ้าไหมหางกระรอกมากที่สุด คือ มีสีสันมากกว่าสามสีขึ้นไป ร้อยละ 37.2 รองลงมา ชอบผ้าที่มีสีสันสามสี ร้อยละ 30.6 ชอบผ้าที่มีสีไม่เกินสองสี ร้อยละ 25.9 และนอกเหนือจากนี้ยังระบุว่าให้มีสีสันเพิ่มเติมอีก ร้อยละ 6.3

ตารางที่ 4.7 แสดงความถี่ที่ใช้ผ้าไหมหางกระรอกในการแต่งกาย

(n = 320)		
ความถี่ที่ใช้ผ้าไหมหางกระรอกในการแต่งกาย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ทุกวัน	48	15.0
สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง	164	51.3
เดือนละ 2-3 ครั้ง	82	25.6
ปีละ 2-3 ครั้ง	26	8.1

จากตารางที่ 4.7 จากการศึกษพบว่า ผู้บริโภคมีความถี่ที่ใช้ผ้าหางกระรอกในการแต่งกาย มากที่สุดคือ สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 51.3 รองลงมาคือ ใช้เดือนละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 25.6 ใช้ทุกวัน ร้อยละ 15.0 และน้อยที่สุด คือ ปีละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 8.1

ตารางที่ 4.8 แสดงสถานที่ที่ซื้อผ้าไหมหางกระรอกบ่อยที่สุด

(n = 320)		
สถานที่ที่ซื้อผ้าไหมหางกระรอกบ่อยที่สุด	จำนวน(คน)	ร้อยละ
แหล่งผลิต/หมู่บ้าน	128	40.0
ร้านขายสินค้าพื้นเมือง	110	34.4
งานแสดงสินค้าในจังหวัด	82	25.6

จากตารางที่ 4.8 จากการศึกษพบว่า ผู้บริโภคมีสถานที่ที่ซื้อผ้าไหมหางกระรอกบ่อยที่สุด คือ แหล่งผลิต/หมู่บ้าน ร้อยละ 40.0 รองลงมา คือซื้อตามร้านขายสินค้าพื้นเมือง ร้อยละ 34.4 และน้อยที่สุด คือซื้อตามงานแสดงสินค้าในจังหวัด ร้อยละ 25.6

ตารางที่ 4.9 แสดงสิ่งแรกที่ทำให้ตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก

(n = 320)		
สิ่งแรกที่ทำให้ตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สีสันของผ้า	132	41.3
เนื้อผ้า	112	35.0
โครงสร้างผ้า	76	23.8

จากตารางที่ 4.9 จากการศึกษพบว่า ผู้บริโภคดูสีสันของผ้าเป็นสิ่งแรกที่ทำให้ตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก ร้อยละ 41.2 รองลงมา ดูเนื้อผ้ามาตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก ร้อยละ 35.0 และดูโครงสร้างน้อยที่สุดมาตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก ร้อยละ 23.8

ตารางที่ 4.10 แสดงสิ่งที่ทำให้เลือกซื้อผ้าไหมหางกระรอก

(n = 320)		
สิ่งที่ทำให้เลือกซื้อผ้าไหมหางกระรอก	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ราคาที่เหมาะสม	223	69.7
ซื้อตามคนอื่น	8	2.6
คุณภาพการทอ	198	61.9
ซื้อตามแฟชั่น	102	31.9
ซื้อตามเทศกาล	123	38.4
ช่วยอนุรักษ์ผ้าทอพื้นเมือง	226	70.6
ประโยชน์การใช้สอย	176	55.0
รูปแบบ	176	55.0
ความชอบส่วนตัว	126	39.4

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.10 จากการศึกษพบว่า ผู้บริโภคซื้อผ้าไหมหางกระรอกเพราะช่วยอนุรักษ์ผ้าทอพื้นเมืองมากที่สุด ร้อยละ 70.6 รองลงมา คือ ซื้อเพราะราคาที่เหมาะสม ร้อยละ

69.7 ซึ่เพราะคุณภาพการทอ ร้อยละ 61.9 ซึ่เพราะประโยชน์ใช้สอย ร้อยละ 55.0 ซึ่เพราะรูปแบบ ร้อยละ 55.0 ซึ่เพราะความชอบส่วนตัว ร้อยละ 39.4 ซึ่ตามเทศกาล ร้อยละ 38.4 ซึ่ตามแฟชั่น ร้อยละ 31.9 และน้อยที่สุดคือ ซึ่ตามคนอื่น ร้อยละ 2.6

ตารางที่ 4.11 แสดงปัญหาที่พบจากการใช้ผ้าไหมหางกระรอก

(n = 320)		
ปัญหาที่พบจากการใช้ผ้าไหมหางกระรอก	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เนื้อผ้ากระด้าง	132	41.3
ดูแลรักษายาก	84	26.3
สีตกง่าย	56	17.6

จากตารางที่ 4.11 จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคพบปัญหาจากการใช้ผ้าไหมหางกระรอกมากที่สุด คือ เนื้อผ้ากระด้าง ร้อยละ 41.3 รองลงมา คือ ดูแลรักษายาก ร้อยละ 26.3 น้อยที่สุด คือ สีตกง่าย ร้อยละ 17.6

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาตลาดของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาตลาดของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

เกณฑ์การพิจารณา	\bar{X}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
-----------------	-----------	-----	------------------

ลายที่ 1 ลายหางกระรอกฟ้าลายทาง

1. ด้านสีสันทของผ้า

- สีสันทสวยงามและเหมาะสม	3.73	0.75	มาก
- สีสันทแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	3.99	0.73	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

เกณฑ์การพิจารณา	\bar{X}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	3.84	0.84	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.90	0.97	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	4.07	0.91	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.67	0.94	มาก
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	3.54	0.99	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.42	0.87	ปานกลาง
โดยรวม	3.77	0.87	มาก

ลายที่ 2 ลายหางกระรอกคันส้มเขียว

1. ด้านสีสันทนของผ้า			
- สีสันทนสวยงามและเหมาะสม	4.07	0.91	มาก
- สีสันทนแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	3.73	0.75	มาก
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	4.09	0.97	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.84	0.84	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	3.54	0.99	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.75	0.95	มาก
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	3.90	0.97	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.99	0.73	มาก
โดยรวม	3.86	0.88	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

เกณฑ์การพิจารณา	\bar{X}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
ลายที่ 3 ลายหางกระรอกม่วงแดงลายทาง			
1. ด้านสีสันทองผ้า			
- สีสันทสวยงามและเหมาะสม	3.71	0.82	มาก
- สีสันทแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	4.06	1.18	มาก
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	3.78	0.89	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.85	0.90	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	3.96	0.85	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.51	0.79	มาก
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	3.82	0.82	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.59	0.98	มาก
โดยรวม	3.78	0.90	มาก
ลายที่ 4 ลายหางกระรอกแดงหยักฟันปลา			
1. ด้านสีสันทองผ้า			
- สีสันทสวยงามและเหมาะสม	3.90	0.97	มาก
- สีสันทแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	4.07	0.91	มาก
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	3.75	0.95	ปานกลาง
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.62	0.92	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	3.78	0.91	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.42	0.87	ปานกลาง
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	3.90	0.97	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.73	0.75	มาก
โดยรวม	3.77	0.90	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

เกณฑ์การพิจารณา	\bar{X}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
ลายที่ 5 ลายหางกระรอกม่วงแดงคั่นลาย			
1. ด้านสีสันทองผ้า			
- สีสันทองงามและเหมาะสม	4.53	0.59	มากที่สุด
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	4.18	0.64	มาก
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	4.32	0.86	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	4.14	0.93	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	4.04	0.89	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	4.15	0.78	มาก
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	3.63	0.92	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.59	0.98	มาก
โดยรวม	4.07	0.82	มาก
ลายที่ 6 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่เทาดำ			
1. ด้านสีสันทองผ้า			
- สีสันทองงามและเหมาะสม	3.85	0.90	มาก
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	3.75	0.81	มาก
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	3.71	0.82	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.62	0.92	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	3.78	0.89	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.48	1.07	ปานกลาง
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	4.15	0.78	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.50	0.91	ปานกลาง
โดยรวม	3.73	0.88	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

เกณฑ์การพิจารณา	\bar{X}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
ลายที่ 7 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่ชมพูลายหยัก			
1. ด้านสีสันทองผ้า			
- สีสันทองงามและเหมาะสม	4.09	0.97	มาก
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	3.75	0.95	มาก
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	3.54	0.99	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.90	0.97	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	3.73	0.75	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.67	0.94	มาก
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	3.84	0.84	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.71	0.82	มาก
โดยรวม	3.78	0.90	มาก
ลายที่ 8 ลายหางกระรอกเหลืองแดง			
1. ด้านสีสันทองผ้า			
- สีสันทองงามและเหมาะสม	4.15	0.78	มาก
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	3.50	0.91	ปานกลาง
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	3.54	0.99	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.59	0.98	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	4.32	0.86	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.63	0.92	มาก
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	3.68	0.68	ปานกลาง
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.43	0.84	ปานกลาง
โดยรวม	3.79	0.92	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

เกณฑ์การพิจารณา	\bar{X}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
ลายที่ 9 ลายหางกระรอกลูกแก้วประยุกต์			
1. ด้านสีสันทองผ้า			
- สีสันทองงามและเหมาะสม	3.59	0.98	มาก
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม	3.63	0.87	มาก
2. ด้านลวดลายของผ้า			
- ความเหมาะสมความเหมาะสมของลวดลายผ้า	4.06	0.95	มาก
- ลวดลายของผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.78	0.89	มาก
3. ด้านโครงสร้างการทอ			
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ	3.75	0.95	มาก
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ	3.90	0.97	มาก
- ความหลากหลายในการนำไปใช้	4.07	0.91	มาก
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้	3.84	0.84	มาก
โดยรวม	3.83	0.97	มาก

จากตารางที่ 4.12 ผู้วิจัยได้ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาลวดลายของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 9 ลาย ดังภาพที่ 4.10

ภาพที่ 4.10 ภาพผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาทั้ง 9 ลาย

4.2 การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่มีลวดลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ซื้อและผู้สนใจผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มดังกล่าว อภิปรายผลได้ดังนี้

4.3.1 ลายที่ 1 ลายหางกระรอกฟ้าลายทาง

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายลายที่ 1 ลายหางกระรอกฟ้าลายทาง พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.77 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.2 ลายที่ 2 ลายหางกระรอกคั่นส้มเขียว

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายลายที่ 2 ลายหางกระรอกคั่นส้มเขียว พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.86 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.3 ลายที่ 3 ลายหางกระรอกม่วงแดงลายทาง

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายลายที่ 3 ลายหางกระรอกม่วงแดงลายทาง พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.82 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.4 ลายที่ 4 ลายหางกระรอกแดงหยักฟันปลา

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายลายที่ 4 ลายหางกระรอกแดงหยักฟันปลา พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.78 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.5 ลายที่ 5 ลายหางกระรอกม่วงแดงคั่นลาย

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายลายที่ 5 ลายหางกระรอกม่วงแดงคั่นลาย พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 4.07 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.6 ลายที่ 6 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่เทาดำ

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลาย ลายที่ 6 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่เทาดำ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.73 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.7 ลายที่ 7 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่ชมพูลายหยัก

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลาย ลายที่ 7 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่ชมพูลายหยัก พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.78 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.8 ลายที่ 8 ลายหางกระรอกเหลืองแดง

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลาย ลายที่ 8 ลายหางกระรอกเหลืองแดง พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.79 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4.3.9 ลายที่ 9 ลายหางกระรอกลูกแก้วประยุกต์

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลาย ลายที่ 9 ลายหางกระรอกลูกแก้วประยุกต์ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.83 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายทั้ง 9 ลาย สรุปได้ว่า ผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อและผู้ที่สนใจผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มผู้ผลิตดังกล่าว มีความพึงพอใจในด้านสีสันทันของผ้าลวดลายของผ้าและโครงสร้างของผ้าไหม ในระดับมาก เพราะเห็นว่าผ้าไหมที่ผ่านการพัฒนาแล้วนั้นมีสีสันทันสดใส และมีความหลากหลายของสีมากกว่าเดิม สามารถเลือกสรรได้ตามต้องการ อีกทั้งยังมีลวดลายที่แปลกใหม่ น่าสนใจกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งมีโครงสร้างผ้าหางกระรอกแบบใหม่ เกิดความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาลวดลายผ้าไหมทางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมทางกระรอก ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ที่ผ่านการพัฒนาและนำมาทอเป็นผืนผ้า

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ซื้อและผู้สนใจผลิตภัณฑ์ ผ้าไหมทางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ. 2551 โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากผู้ซื้อและผู้สนใจผ้าไหมทางกระรอก แบบตามความสะดวก ทั้ง 8 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน จำนวน 320 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบร่างลวดลายผ้าไหมทางกระรอก เพื่อเป็นลายต้นแบบในการนำมาทอเป็นผืน ทั้งหมด 9 ลาย และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภค ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) และคำถามปลายเปิด สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ ตอนที่ 2 โอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมทางกระรอกของผู้บริโภค โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอบได้มากกว่า 1 รายการ วิเคราะห์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมทางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผ่านการพัฒนาลวดลาย ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจในระดับมาก ความพึงพอใจในระดับปานกลาง ความพึงพอใจในระดับน้อย ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนท้ายแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ

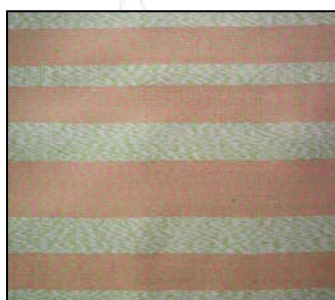
5.1 สรุปผล

5.1.1 จากผลการคัดเลือกแบบร่างลวดลาย ที่ได้จากแนวคิดการพัฒนาเป็น 3 ประเภท ดังนี้

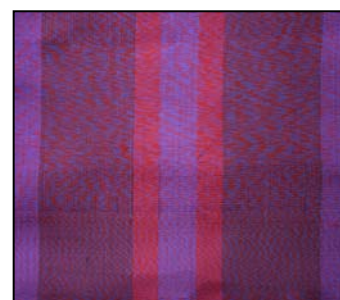
1) ลวดลายที่เกิดจากการใช้สีเส้นของเส้นไหม ในการควบเกลียวทั้งเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่ง ก่อนนำมาทอขัดกัน ตามลักษณะโครงสร้างลายขัดธรรมดา ใช้ตะกอจำนวน 2 ตะกอ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 6 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 3 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 5.1

ลายที่ 1

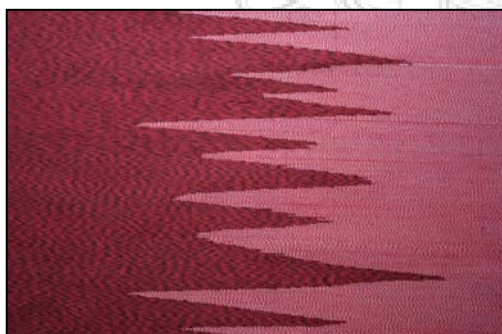
ลายที่ 1

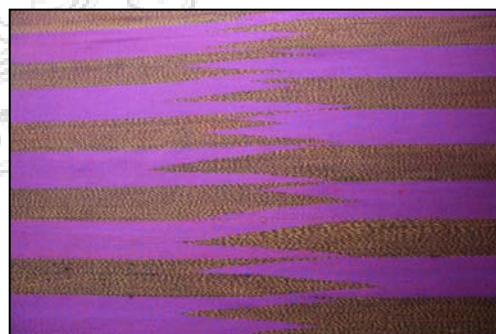
ลายที่ 3

ภาพที่ 5.1 ภาพลายผ้าประเภทที่ 1 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

2) ลวดลายที่เกิดจากการประยุกต์เทคนิคการทอ ใช้การควบเกลียวทั้งเส้นไหมยืนและเส้นไหมพุ่ง ก่อนนำมาทอขัดกัน ตามลักษณะโครงสร้างลายขัดธรรมดา ใช้ตะกอ จำนวน 2 ตะกอ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 8 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 4 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 5.2 – 5.3

ลายที่ 4

ลายที่ 5

ภาพที่ 5.2 ภาพลายประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

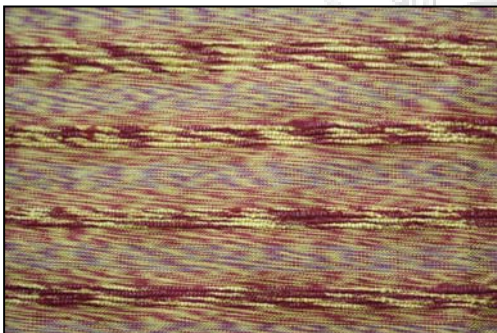
ลายที่ 6

ลายที่ 7

ภาพที่ 5.3 ภาพลายผ้าประเภทที่ 2 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

3) ลวดลายที่เกิดจากการประยุกต์โครงสร้างการทอ ทั้งโครงสร้างของเส้นไหมและการยกตะกอบแบบลายขัดดัดแปลง ใช้ตะกอบจำนวน 2 ตะกอบ และ 4 ตะกอบ โดยออกแบบร่างลายทั้งหมด 4 ลาย คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ เหลือ 2 ลาย เพื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 5.4

ลายที่ 8

ลายที่ 9

ภาพที่ 5.4 ภาพลายผ้าประเภทที่ 3 ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ

จากผลการคัดเลือกลวดลายผ้าไหมของผู้เชี่ยวชาญ สรุปความเห็นเกี่ยวกับลายผ้าทั้ง 9 ลาย ได้ดังนี้ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่างลายผ้าไหมทางกระรอกที่ผ่านการคัดเลือก ลวดลายผ้าที่ใช้สีสันทันในการควบเส้นเพื่อนำมาทอลายที่ 1-9 เป็นการนำสีสันทันที่สดใสมากวนเกลียว แล้วทอให้เกิดลวดลายเป็นจังหวะสลับกันไปที่มีความแปลกใหม่ มีการประยุกต์เทคนิคการทอและการประยุกต์โครงสร้างการทอ ในแต่ละผืนได้อย่างเหมาะสม

5.1.2 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลดลาย

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาลดลาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านต่างๆ สรุปผลได้ดังนี้

ก ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริโภคผ้าไหมหางกระรอก ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 320 คน ซึ่งจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สรุปผลได้ดังนี้

จากผลการสำรวจเรื่องความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาลดลาย ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 89.1 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 10.9

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 31.9 อายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.31 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 21.25 อายุระหว่าง 21-30 ปี และร้อยละ 16.6 อายุ 51 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 26.6 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 25.9 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 20 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 12 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 10.9 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และร้อยละ 3.7 จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 27.2 ประกอบอาชีพรับราชการ รองลงมา ร้อยละ 19.7 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.1 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 16.9 ประกอบอาชีพรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 9.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 5.9 ประกอบอาชีพแม่บ้าน และร้อยละ 2.5 ประกอบอาชีพ นักศึกษา

รายได้เฉลี่ยปัจจุบันต่อเดือน ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ร้อยละ 37.8 มีรายได้ ตั้งแต่ 5,001-10,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 36.7 มีรายได้ตั้งแต่ 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 17.2 มีรายได้ตั้งแต่ 15,001-20,000 บาท และร้อยละ 8.4 มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท

ข ข้อมูลโอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมหางกระรอกของผู้บริโภคผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปได้ดังนี้

ระยะเวลาที่เริ่มใช้ผ้าไหมจนถึงปัจจุบัน พบว่า ผู้บริโภคที่มีระยะเวลาการใช้ผ้าไหมมากที่สุด ประมาณ ร้อยละ 40.6 คือ ใช้ผ้าไหมเป็นเวลา 6 -10 ปีติดต่อกัน และรองลงมา ร้อยละ 31.6 ใช้ผ้าไหมเป็นเวลา 1 - 5 ปีติดต่อกัน ร้อยละ 23.1 ใช้ผ้าไหมเป็นเวลามากกว่า 10 ปีติดต่อกัน และน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 4.7 ใช้ผ้าไหมเป็นเวลาน้อยกว่า 1 ปีติดต่อกัน

โอกาสในการใช้ผ้าไหมหางกระรอกในด้านการตัดชุดแต่งกาย พบว่า ผู้บริโภคใช้ผ้าหางกระรอกในการตัดชุดแต่งกายไปทำงานมากที่สุด คือร้อยละ 80.6 รองลงมาแต่งไปงานพิธีต่าง ๆ ร้อยละ 61.3 แต่งไปงานเลี้ยงสังสรรค์ ร้อยละ 58.4 และแต่งเป็นชุดลำลองน้อยที่สุด คือร้อยละ 20.3

โอกาสในการใช้ผ้าไหมหางกระรอกนอกจากการตัดชุดแต่งกาย พบว่า ผู้บริโภคนิยมใช้ผ้าหางกระรอกนอกจากการตัดชุดแต่งกาย นิยมนำมาใช้คลุมไหล่มากที่สุด ร้อยละ 61.9 รองลงมา คือ ใช้ในการตกแต่งบ้านและเครื่องเรือน ร้อยละ 32.8 และน้อยที่สุดคือ ใช้ในงานพิธีกรรม ร้อยละ 31.9

ลักษณะและเนื้อผ้าไหมหางกระรอกที่ชอบมากที่สุด พบว่า ผู้บริโภคชอบลักษณะและเนื้อผ้าไหมหางกระรอกมากที่สุด คือมีเนื้อหนาและบางสลับกันไป ร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ เนื้อบางมีผิวเรียบตลอดทั้งผืน ร้อยละ 30.6 และชอบน้อยที่สุด คือ เนื้อหนามีพื้นเรียบตลอดทั้งผืน ร้อยละ 25.9

สีสันทของผ้าไหมหางกระรอกที่ชอบ ผู้บริโภคชอบสีสันทของผ้าไหมหางกระรอกมากที่สุด คือ มีสีสันทมากกว่าสามสีขึ้นไป ร้อยละ 37.2 รองลงมา ชอบผ้าที่มีสีสันทสามสี ร้อยละ 30.6 ชอบผ้าที่มีสีไม่เกินสองสี ร้อยละ 25.9 และนอกเหนือจากนี้ยังระบุว่าให้มีสีสันทเพิ่มเติมอีก ร้อยละ 6.3

ความถี่ที่ใช้ผ้าไหมหางกระรอกในการแต่งกาย พบว่า ผู้บริโภคมีความถี่ที่ใช้ผ้าหางกระรอกในการแต่งกาย มากที่สุดคือ สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 51.3 รองลงมาคือ ใช้เดือนละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 25.6 ใช้ทุกวัน ร้อยละ 15.0 และน้อยที่สุด คือ ปีละ 2-3 ครั้ง ร้อยละ 8.1

สถานที่ที่ซื้อผ้าไหมหางกระรอกบ่อยที่สุด พบว่า ผู้บริโภคมีสถานที่ที่ซื้อผ้าไหมหางกระรอกบ่อยที่สุด คือ แหล่งผลิต/หมู่บ้าน ร้อยละ 40.0 รองลงมา คือซื้อตามร้านขายสินค้าพื้นเมือง ร้อยละ 34.4 และน้อยที่สุด คือซื้อตามงานแสดงสินค้าในจังหวัด ร้อยละ 25.6

สิ่งแรกที่ทำให้ตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก พบว่า ผู้บริโภคดูสีสันทของผ้าเป็นสิ่งแรกที่ทำให้ตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก ร้อยละ 41.2 รองลงมา ดูเนื้อผ้ามาตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก ร้อยละ 35.0 และดูโครงสร้างน้อยที่สุดมาตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก ร้อยละ 23.8

สิ่งที่ทำให้เลือกซื้อผ้าไหมหางกระรอก พบว่า ผู้บริโภคใช้ผ้าไหมหางกระรอกเพราะช่วยอนุรักษ์ผ้าทอพื้นเมืองมากที่สุด ร้อยละ 70.6 รองลงมา คือ ซื้อเพราะราคาที่เหมาะสม ร้อยละ 69.7 ซื้อเพราะคุณภาพการทอ ร้อยละ 61.9 ซื้อเพราะประโยชน์ใช้สอย ร้อยละ 55.0 ซื้อ

เพราะรูปแบบ ร้อยละ 55.0 ซึ่งเพราะความชอบส่วนตัว ร้อยละ 39.4 ซึ่งตามเทศกาล ร้อยละ 38.4 ซึ่งตามแฟชั่น ร้อยละ 31.9 และน้อยที่สุดคือ ซึ่งตามคนอื่น ร้อยละ 2.6

ค ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาลวดลายของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีลวดลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ซื้อและผู้สนใจผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1) ลายที่ 1 ลายหางกระรอกฟ้าลายทาง

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 1 ลายหางกระรอกฟ้าลายทาง พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.77 สรุปได้ว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

2) ลายที่ 2 ลายหางกระรอกคั่นส้มเขียว

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 2 ลายหางกระรอกคั่นส้มเขียว พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.86 สรุปได้ว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

3) ลายที่ 3 ลายหางกระรอกม่วงแดงลายทาง

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 3 ลายหางกระรอกม่วงแดงลายทาง พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.82 สรุปได้ว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

4) ลายที่ 4 ลายหางกระรอกแดงหยักฟันปลา

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 4 ลายหางกระรอกแดงหยักฟันปลา พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทนของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.78 สรุปได้ว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

5) ลายที่ 5 ลายหางกระรอกม่วงแดงคั่นลาย

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 5 ลายหางกระรอกม่วงแดงคั่นลาย พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 4.07 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

6) ลายที่ 6 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่เทาดำ

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 6 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่เทาดำ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.73 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

7) ลายที่ 7 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่ชมพูลายหยัก

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 7 ลายหางกระรอกผสมมัดหมี่ชมพูลายหยัก พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.78 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

8) ลายที่ 8 ลายหางกระรอกเหลืองแดง

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 8 ลายหางกระรอกเหลืองแดง พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.79 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

9) ลายที่ 9 ลายหางกระรอกลูกแก้วประยุกต์

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายที่ 9 ลายหางกระรอกลูกแก้วประยุกต์ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในด้านสีสันทันของผ้า ด้านลวดลายผ้า และด้านโครงสร้างของผ้า เฉลี่ยโดยรวมในระดับ 3.83 สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายผ้าไหมหางกระรอก ที่ผ่านการพัฒนาลวดลายทั้ง 9 ลาย สรุปได้ว่า ผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อและผู้ที่สนใจผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มผู้ผลิตดังกล่าว มีความพึงพอใจในด้านสีสันทันของผ้าลวดลายของผ้าและโครงสร้างของผ้าไหม ในระดับมาก เพราะเห็นว่าผ้าไหมที่ผ่านการพัฒนาแล้วนั้นมีสีสันทันสดใส และมีความหลากหลายของสี

มากกว่าเดิม สามารถเลือกสรรได้ตามต้องการ อีกทั้งยังมีลวดลายที่แปลกใหม่ น่าสนใจกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งมีโครงสร้างผ้าทางกระรอกแบบใหม่ เกิดความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

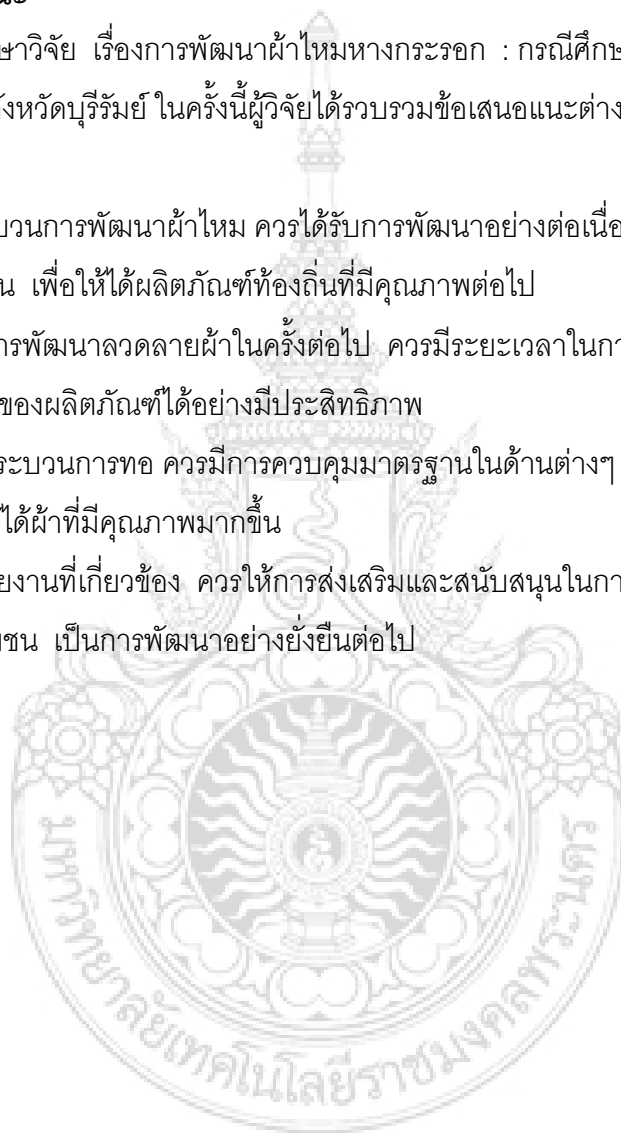
จากการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาผ้าไหมทางกระรอก : กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหมอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.2.1 กระบวนการพัฒนาผ้าไหม ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในด้านอื่นๆ ให้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีคุณภาพต่อไป

5.2.2 ในการพัฒนาลวดลายผ้าในครั้งต่อไป ควรมีระยะเวลาในการพัฒนามากกว่าเดิม เพื่อเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3 ในกระบวนการทอ ควรมีการควบคุมมาตรฐานในด้านต่างๆ เช่น ริมผ้า เส้นไหมที่ใช้ในการทอ เพื่อให้ได้ผ้าที่มีคุณภาพมากขึ้น

5.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาต่อยอด ให้เกิดองค์ความรู้แก่ชุมชน เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลภักตร์ รักสงวน. 2543. การออกแบบเสื้อสตรีวัยทำงานที่มีส่วนประกอบของผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์ปริญญาโท. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา เกียรติมณีรัตน์. 2546. ภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ : รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาไทย. ดุษฎีวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย. 2542 : วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ. 2521. การย้อมสีฝ้ายและไหม. เอกสารประกอบการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- เกริก ยूनพันธ์. 2543. การออกแบบและเขียนภาพประกอบสำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- จันทร์ภา ทองสมศรี และคณะ. 2547. รายงานวิจัยโครงการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวัตถุดิบและกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐานชุมชนในผ้าทอพื้นบ้านทุกภูมิภาค : กรณีศึกษาการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ายกเมืองนครกลุ่มทอผ้าตำบลขอนหาด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช:มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ฉัตรดาว มนต์. 2548. ผ้าพื้นเมืองเกาะยอ : กรณีศึกษากลุ่มราชวัดถ์แสงส่องหล้าที่ 1 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ช่อผกา สุวรรณโภาสศรี. 2547. ศึกษาพฤติกรรมการซื้อขายผ้าไหมของผู้บริโภคในเขตจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
- นันทนัช พิเศษสุวิทย์. 2539. การออกแบบลายทอ. บุรีรัมย์: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- _____ . 2540. การย้อมสีสิ่งทอ. บุรีรัมย์: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

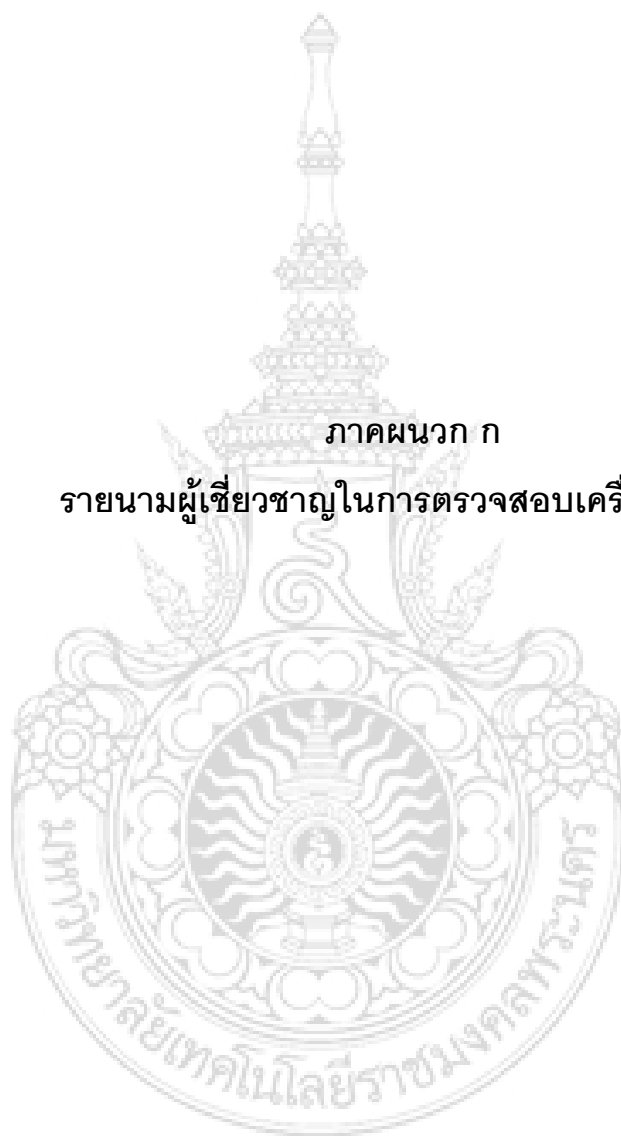
- ปัญญา แสงสุนานนท์. 2535. **สมบัติอีสานใต้ : พุทธโศกเมืองผ้าไหม**. บุรีรัมย์: วิทยาลัยครู บุรีรัมย์.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. 2525. **ความเข้าใจในศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: โอเรียนต์ไตร์.
- ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. 2535. **จังหวัดของเรา 17 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์. 2545. **การออกแบบการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรินทร์ ศิริอำพันธ์กุล และคณะ. 2548. **รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาการทอผ้าไหมภูมิปัญญาท้องถิ่นครบวงจร: กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าไหม บ้านถาวร ตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พูลสุข บุญเนตร และคณะ. 2547. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา วัตถุประสงค์และกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนใน ผ้าทอพื้นบ้าน : ผ้าตีนจก ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- _____ . 2549 . **การทอผ้าตีนจกที่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- ยุพินศรี สายทอง. 2528. **งานทอ**. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.
- วิจัยหม่อนไหม,สถาบัน. 2541. **การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย หม่อนไหม กรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วิถี พานิชพันธ์. 2547. **ผ้าและสิ่งถักทอไท**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2547. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสถิติการสังคมและสังคมสังเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถษดิพร ชูประยูร. 2543. **การส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม**. กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทยพานิชย์, มูลนิธิ. 2542. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: สยามเพรส แมนเนจเม้นต์.
- สมบัติ ประจัญสานต์. 2545. **รายงานการวิจัยโครงการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของอำเภอนาโพธิ์ จังหวัด บุรีรัมย์**. บุรีรัมย์: สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

- สมบัติ ประจัญสานต์และคณะ. 2546 . รายงานการวิจัยโครงการจัดทำฐานข้อมูลภูมิ
 ปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงจำแนกตามกลุ่ม
 ชชาติพันธ์ในจังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์: สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมบัติ ประจัญสานต์ และคณะ. 2546 . รายงานการวิจัยโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 ในกิจกรรมการส่งเสริมงานวิจัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา
 มาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับชุมชนในผ้าทอพื้นบ้านทุกภูมิภาคและอาหาร
 แปรรูป 4 เครื่องผลิตภัณ์ทีในภาคกลาง กรณีศึกษาผ้าไหมมัดหมี่ เครื่องช่าย
 กลุ่มผู้ผลิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. บุรีรัมย์: สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์และกรมส่งเสริม
 อุตสาหกรรม.
- สมบัติ ประจัญสานต์ และคณะ. 2547. รายงานโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนในผ้าทอ
 พื้นบ้าน :กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ บ้านหนองตาไก่ ตำบลหนองกง
 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุรพล ชันธุศุก. 2541. การออกแบบและตกแต่ง. กรุงเทพมหานคร: กิจศึกษาเทรตติ้ง
 อนุวัตร แจ้งชัด . 2549. สถิติการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร:
 คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตร.
- Mattiebelle Gittinger and H. Leedom Lefferts, JR. 1988. Texties and the Tai
 Experience in southeast Asia.
- Muder, Niels. 1997. Thai images; the culture of the Public world. Chiang wai :
 Silk worm Book.

ภาคผนวก

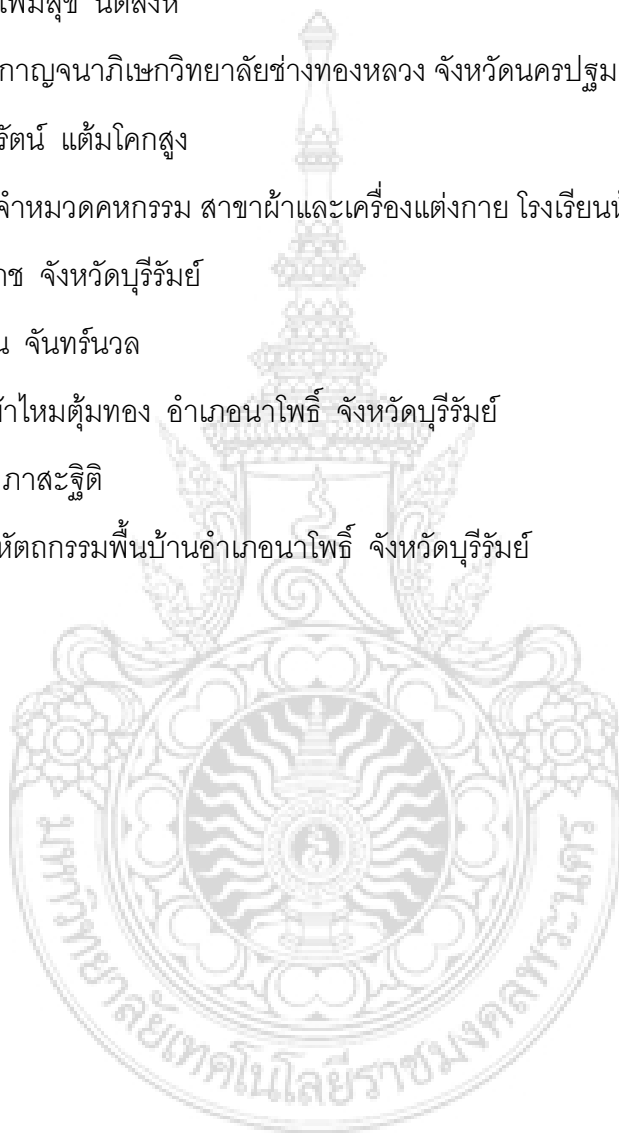

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทนัช พิเศษฐวิทย์
อาจารย์ประจำสาขาสิ่งทอ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2. ผู้อำนวยการเพิ่มสุข นิตินิ่งห์
ผู้อำนวยการกาญจนาภิเษกวิทยาลัยช่างทองหลวง จังหวัดนครปฐม
3. อาจารย์ชลาวัฒน์ เต็มโคกสูง
อาจารย์ประจำหมวดคหกรรม สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย โรงเรียนห้วยราชพิทยาคม
อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
4. นางแสงเดือน จันทร์นวล
เจ้าของร้านผ้าไหมตุ้มทอง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
5. นางประคอง ภาสะฐิติ
ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้ข้อมูลวิจัยและอนุเคราะห์สถานที่ในการวิจัย

รายนามผู้ให้ข้อมูลวิจัยและอนุเคราะห์สถานที่ในการวิจัย

1. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลห้วยราช อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
2. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลห้วยราช อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
3. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลสนวน อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
4. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลตะโก อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
5. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลโคกเหล็ก อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
6. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลสามแวง อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
7. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลตาเสา อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
8. สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตำบลเมืองโพธิ์ อำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่ในการวิจัย

- สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือที่ทำการกลุ่มสตรีทั้ง 8 แห่ง ในอำเภห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม
ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม
อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผ่านการพัฒนาผลผลิต

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้วยข้าพเจ้านางฟ้า เจริญรัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ดำเนินการศึกษาค้นคว้า เรื่องการพัฒนาผลผลิตผ้าไหมหางกระรอก: กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 2.1 เพื่อพัฒนาผลผลิตผ้าไหมหางของสตรีทอผ้าไหม อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
- 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ได้รับการพัฒนาผลผลิต

ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงให้สมบูรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวิจัย และเป็นแนวทางในการพัฒนาผ้าไหมหางกระรอก อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าไหมให้คงอยู่สืบไป และขอบพระคุณสำหรับ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขอแสดงความนับถือ

นางฟ้า เจริญรัมย์

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 โอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมหางกระรอกของผู้บริโภค

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาลดลาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

() หญิง

() ชาย

2. อายุ

() 21-30 ปี

() 31-40 ปี

() 41-50 ปี

() 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.

() อนุปริญญา/ปวส.

()ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

() อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. อาชีพ

() นักเรียน นักศึกษา

() รับราชการ

() พนักงานบริษัทเอกชน

() ธุรกิจส่วนตัว

() รัฐวิสาหกิจ

() รับจ้างทั่วไป

() อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้เฉลี่ยปัจจุบันต่อเดือน

() น้อยกว่า 5,000 บาท

() 5,001 – 10,000 บาท

() 10,001 – 15,000 บาท

() 15,001 – 20,000 บาท

() 20,001 – 25,000 บาท

() มากกว่า 25,000 บาท

ตอนที่ 2 โอกาสในการสวมใส่ผ้าไหมหางกระรอกของผู้บริโภค

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้และทำเครื่องหมาย / ลงใน () ในข้อที่ท่านได้ปฏิบัติให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. ระยะเวลาที่ท่านเริ่มใช้ผ้าไหมหางกระรอกจนถึงปัจจุบัน

☐ น้อยกว่า 1 ปี	☐ 1 – 5 ปี
☐ 6 – 10 ปี	☐ มากกว่า 10 ปี
2. โอกาสที่ท่านใช้ผ้าไหมหางกระรอกในการแต่งกาย (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ แต่งไปทำงาน	☐ แต่งไปงานเลี้ยงต่าง ๆ
☐ แต่งไปในงานพิธีต่างๆ	☐ แต่งลำลองทั่วไป
3. โอกาสที่ใช้ผ้าไหมหางกระรอกนอกจากการตัดชุดแต่งกาย (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ ใช้เป็นคลุมไหล่	☐ ตกแต่งบ้านและเครื่องเรือน
☐ ใช้ในงานพิธีกรรม	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
4. ลักษณะและเนื้อผ้าไหมหางกระรอกที่ท่านชอบมากที่สุด

☐ เนื้อบางมีพื้นผิวเรียบตลอดทั้งผืน	☐ เนื้อหนามีพื้นผิวเรียบตลอดทั้งผืน
☐ มีทั้งเนื้อบางและหนาสลับกันไป	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. สีสันของผ้าไหมหางกระรอกที่ท่านชอบ

☐ มีสีสันไม่เกินสองสี	☐ มีสีสันสามสี
☐ มีสีสันมากกว่าสามสี	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
6. ความถี่ที่ท่านใช้ผ้าไหมหางกระรอกในการแต่งกาย

☐ ทุกวัน	☐ สัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง
☐ เดือนละ 2-3 ครั้ง	☐ ปีละ 2-3 ครั้ง
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

7. สถานที่ที่ท่านซื้อผ้าไหมหางกระรอกมากที่สุด
- () แหล่งผลิต/หมู่บ้าน () ร้านขายสินค้าพื้นเมือง
 () งานแสดงสินค้าในจังหวัด () อื่นๆ โปรดระบุ.....
8. ปัจจัยแรกที่ท่านนำมาตัดสินใจซื้อผ้าไหมหางกระรอก
- () สีล้นของผ้า () เนื้อผ้า
 () โครงสร้างผ้า () ราคา
 () อื่นๆ โปรดระบุ.....
9. สาเหตุที่ทำให้ท่านเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมหางกระรอกมากที่สุดคือ
- () ราคาที่เหมาะสม () ซื้อตามคนอื่น
 () คุณภาพการทอ () ซื้อตามแฟชั่น
 () ซื้อตามเทศกาล () ช่วยอนุรักษ์ผ้าทอพื้นเมือง
 () ประโยชน์การใช้สอย () รูปแบบ
 () ความชอบส่วนตัว () อื่นๆ โปรดระบุ.....
10. ปัญหาที่พบจากการใช้ผ้าไหมหางกระรอก
- () เนื้อผ้ากระด้าง () ดูแลรักษายาก
 () สีตกง่าย () อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอก ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม อำเภอน้ำยราช จังหวัดบุรีรัมย์ที่ผ่านการพัฒนาผลผลิต

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้และทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจของท่านให้มากที่สุด (เอกสารฉบับนี้ใช้ประกอบกับผ้าจริงตามที่กำกับไว้)

ระดับความคิดเห็น ระดับความคิดเห็น 5 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
 ระดับความคิดเห็น 4 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับมาก
 ระดับความคิดเห็น 3 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับปานกลาง
 ระดับความคิดเห็น 2 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับน้อย
 ระดับความคิดเห็น 1 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ความพึงพอใจที่มีต่อผ้าไหมหางกระรอกที่ผ่านการพัฒนาผลผลิต

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 1						
1. ด้านสีสันทอผ้า						
- สีสันทอสวยงามและเหมาะสม						
- สีสันทอแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านผลผลิตผ้า						
- ความเหมาะสมของผลผลิตผ้า						
- ผลผลิตผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 2						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 3						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 4						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 5						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 6						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 7						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 8						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ลายที่ 9						
1. ด้านสีสันทองผ้า						
- สีสันทองงามและเหมาะสม						
- สีสันทองแตกต่างจากผ้าหางกระรอกดั้งเดิม						
2. ด้านลวดลายผ้า						
- ความเหมาะสมของลวดลายผ้า						
- ลวดลายผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						
3. ด้านโครงสร้างการทอ						
- ความเหมาะสมของโครงสร้างการทอ						
- ความสวยงามที่เกิดจากโครงสร้างการทอ						
- ความหลากหลายในการนำไปใช้						
- โครงสร้างผ้าแตกต่างจากที่เคยใช้						

ข้อเสนอแนะ

๕.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

ประมวลภาพ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาวิธีการในการผลิตผ้าไหมของกลุ่มผู้ทอ

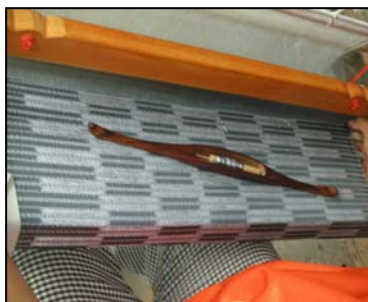
ศึกษาวิธีการในการผลิตผ้าไหมของกลุ่มผู้ทอ
ประมวณภาพ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัย(ต่อ)

เส้นไหมที่นำมาใช้ในการวิจัย เป็นเส้นไหมสาวมือที่ผลิตในหมู่บ้าน

พบผู้เชี่ยวชาญ คุณแสงเดือน จันทร์นวล เจ้าของร้านผ้าไหมตุ้มทอง อ.นาโพธิ์ จ.บุรีรัมย์

พัฒนาผลผลิตผ้า และนำเสนองานวิจัย
ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล	นางฟ้า เจริญรัมย์
วัน เดือน ปี เกิด	7 มิถุนายน พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดบุรีรัมย์
ที่อยู่	93 หมู่ที่ 7 ตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	
2545	ปริญญาตรี คุรุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะคุรุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
ประวัติการทำงาน	
2545	ครูอัตราจ้าง แผนกเทคโนโลยีการทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมือง วิทยาลัยเทคนิคปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
2546 – 2548	ครูอัตราจ้าง แผนกเทคโนโลยีการทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมือง กาญจนานิเชกวิทยาลัยช่างทองหลวง จังหวัดนครปฐม
2548 – ปัจจุบัน	รับราชการครู ตำแหน่ง ครู คศ.1 กลุ่มสาระการงานอาชีพและ เทคโนโลยี โรงเรียนวัดไทร(ถาวรพรหมานุกูล) เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร